

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe un jumătate . . . 12 "
Pe o lună . . . 2 "

Arad de Duminică
Pe un an . . . 4 Cor.
Pentru România și
America . . . 10 Cor.

Arad de zi pentru Ro-
mania și străinătate pe
su 40 franci.

TRIBUNA

REDACTIA
și ADMINISTRATIJA
Deák Ferencz-utca 20.
INSERȚIUNILE
se primesc la adminta-
trație.
Mulțumite publice și Loc de-
schis costă fiecare șir 20 fil.
Manuscripte nu se ina-
poliază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Anul XIII.

NUMĂR POPORAL

Nr. 39

Pentru limba românească.

Limba e elementul de căpetenie al naționalității. Mai mult chiar decât conștiința națională, decât teritoriul național și celelalte elemente secundare, ca obiceiurile, portul, credințele naționale șcl., ea constituie însăși naționalitatea. Câtă vreme un popor își păstrează limba, pierzând chiar celelalte elemente ale naționalității, el și-le poate reconstitui și își poate recuceri viața sa națională; dacă el a pierdut însă limba, dănuirea celorlalte elemente e și ea iluzorie și nu-l poate mântui decât foarte anevoie.

Guvernele ungurești au înțeles însemnătatea acestui lucru și atacurile lor cele mai însemnate sunt îndreptate asupra limbii noastre. Sistemul întreg al politicii ungurești față cu nemaghiarii țintește la slăbirea și săparea vitalității, a vigoarei și existenței limbilor »străine« din Ungaria.

Limba ungurească e introdusă la toate autoritățile statului și aproape la toate autoritățile comunale și de comitat. Toate școalele făcute de stat sau de comune, precum și cele mai multe școale ale confesiunilor străine lucrează pentru răspândirea limbii ungurești. Zeci de mii de români ies din școalele acestea străine. Pretutindeni, în contactul cu autoritățile, cu poporul unguresc din părțile lor, la orașe și târguri, limba ungurească le iese în cale

și li-se impune cu putere, cu îndrăzneală și necesitate tot mai mare.

Statul cu toate autoritățile și administrațiile sale, cu prestigiul său natural, superior oricărei concurențe individuale sau sociale, s'a prefăcut la noi într'un vast aparat de întărire și răspândire a limbii ungurești. Prin întinsa ramificație a organizației sale el transmite limba ungurească ca printr'un vast sistem de canale până în cele mai depărtate și neatrinse colțuri ale țării. E un sistem de infuziune neconținută și irezistibilă a limbii ungurești în corpul neamurilor străine. Și pe măsură ce limba ungurească înaintează ca o stăpână biruitoare între nemaghiari, limbele străine sunt nevoite a se retrage pas cu pas în fața acestei năvăliri.

Pentru a i-se da un prestigiu cât mai mare, spre a-i mări puterea propagativă, ea vine înveșmântată în haina strălucitoare a unei culturi, fie reale, fie de împrumut, dar totdeauna superioare limbilor »străine«. Școalele inferioare și superioară, teatre și gazete nenumărate, o literatură relativ dezvoltată și bogată, deși falsă în fond, viața socială și de salon a burghezimii și funcționării ungurești dau toate nemaghiarilor, mai săraci în mijloace culturale, fiind mai apăsați, o impresie orbitoare și credința că limba ungurească e o limbă de salon, e limba elitei. Țăranul care o întâlnește pretutindeni unde găsește formele civilizației, la oraș, începe a o crede o limbă superioară și pe

cei ce o vorbesc, îi crede ființi predestinate ca să-l stăpânească veșnic, iar pe sine care nu o știe, se crede osândit a se târî în prostie și întuneric, ca o ființă inferioară. Băieții dela meșerii și negoț, veniți dela țară, se silesc a o însuși cât mai desăvârșit, spre a fi deopotrivă cu cei ce o vorbesc. Cărturarii, tinerii studenți, candidați de avocat, fructe ai facultăților și cafenelelor din Pesta, Cluj și Oradea-mare, se cred cu atât mai eleganți și mai distinși cu cât știu învăța și poanta mai bine jargonul de ironii subtile sau de expresii specifice al limbii literare ungurești.

Cutare țăran îi mărturisește cu rușine și cu sfială că nu știe ungurește, fiindcă-i »prost«, iar cutare slugă de român dela otel e năcăjit că-i vorbești tot românește, pe când el caută să-ți arete că e de prisos, căci știe »și« ungurește.

Hotărât, e o primejdie asta și o primejdie mare de care nu ne dăm perfect seama tocmai pentru că ea crește supt ochii noștri, încet și pe nesimțite ca orice prefacere înceată, dar radicală și iremediabilă. Să nu ne mângăiem cu fraze generale, cu mângăieri platonice. Numărul românilor cari știu ungurește între noi e în creștere neconținută.

Dacă azi procentul lui nu-i prea mare — vre-o 8 $\frac{1}{2}$ % — el va crește în mod fatal, dacă sistemul politic de azi va dănu-i. Cu cât se va vorbi mai mult ungurește printre noi, cu atât mai puțin se va vorbi

FOIȚA ZIARULUI »TRIBUNA«.

Poezii populare din Bănat.

Culese de Victor P. Costa.

I.

Plin e codrul de voinici
Ca cerul de stele mici
La tot fagul câte cinci.
Dar la fagul cel mai mare
Zace badea de lingoare
Cu mândruța la picioare.
Mândruța din grai grăia :
»Ori mori bade ori te scoală
Ori îmi dă și mie boală,
Să-mi bolesc boala cu tine
Baremi o lună de zile«.

Badea însă-i răspundea :
»Când mie îmi vei aduce
Apă rece din isvoară
Sloi de ghiță dela moară
Mure negre din pădure«.

Mândruța din grai grăia :
»Bade, nu le pot afla
Toate trei, pe voia ta,
Că vara-i cu murele
Iarna cu ghețurile«.

Badea iarăși îi zicea :
»Mândruțică draga mea
Apa rece-i gândul tău
Sloi e suflețelul meu,
Mure negre-s ochii tăi
Fiindcă tot gândesc la ei«.

II.

Mărioară din Sintești
Nu-ți da gura pe ferești,
Dă-mi-o mie
In chirie
Să o pun într'o hârtie.
Și s'o bag în buzunar
S'o sărut la zile mari.
Să nu știe maica ta
Să nu știe nimenea,
Că dacă lumea va ști,
Pe noi de rău ne-o vorbi,
Că dac' ar ști cineva
Ce e în hârtia mea
Ar veni și o-ar fura.

III.

Când eu, Doamne, m'am născut
Am fost mică, n'am știut,
Cine-i tată, cine-i mamă,
Cine mi-e neam mai de seamă.
Lângă cine să mă pun

Să nu stau de tot în drum.
Mulți ani înșă au trecut
Și eu, Doamne, am crescut.
De-odată ce-am văzut ?
Lângă mine a venit,
Fost-a om, fost-a spirit,
Că din gură a grăit :
»Vino fată să fugim,
Să fugim să pribegim,
Să fugim în Beciul mic
Să nu știe ai tăi nimic.
Să fugim din țara ta
Să nu știe maica mea,
Că noi, dragă, sămănăm
Și la ochi și la privire,
Ca doi porumbei la fire,
Și la ochi și la sprâncene,
Ca doi porumbei la pene«.

Dară eu i-am zis așa :
»Fugi, bade, nu mă 'nșela :
Tu ești june cu inele,
Eu fată cu nume rele.
Tu ești tânăr, joci în joc
Eu fată fără noroc.
Când tu în joc vei juca
Eu în casă-oi legăna
Și din ochi oi lăcrăma
Blăstămându-mi soarta mea«.

românește și orice progres, orice pas înainte făcut de limba ungurească, va fi un pas înapoi, o pierdere pentru limba românească.

Dar primejdia asta mai are și altă față. Limba ungurească nu face numai progrese prin răspândirea ei, ci se poate constata un proces de penetrațiune a ei în limba românească. În multe părți, în Cenad, în Bihor, în Sălaj și Sătmar, apoi în Săcuime, poporul primește tot mai multe cuvinte străine, aproape toate ungurești, în Bănat și nemțești. Nu se vorbește numai de *clap* și de *chischineu* în loc de *pălărie* și *ștergar*, ci și alte multe cuvinte. Aproape toate cuvintele privitoare la autorități și la funcțiunile lor, apoi multe obiecte și instituții din sfera vieții moderne de oraș sunt ungurești sau ungrite la noi. Se vorbește de *birăime* (judecătorie), de *varmeghie* (comitat), de *birău* (primar), de *telechiu* (cadastru), apoi de *cios* (jitar, pândar), *uisag* (ziar), în Bănat *feitung*, apoi tot acolo *befârc* (dela Bezirksgericht, tribunal), *izânban* (Eisenbahn, tren), *paure* (Bauer, țaran) etc.

Primejdia este deci îndoită, ea consistă în progresele limbii ungurești de-o parte și în stricarea și conruperea limbii românești de alta. Față cu progresele vieții moderne, limba noastră din Ardeal și Ungaria rămâne în urmă, săracă și neputincioasă de a exprima toate cuceririle, toate formele progresului, toate nuanțele gândirii și simțirii moderne. Sunt chiar și cărturari români foarte mulți cari adesea nu au nici o idee despre noua limbă, bogată, frumoasă, elegantă și totuși atât de românească, care înflorește în România și care a deslegat de mult toate problemele ce-i pune viața modernă. Ei cred că limba românească nu e capabilă de o viață superioară, că ea e »săracă«, goală și incapabilă de a exprima o viață »civilizată«.

Am crezut de datoria noastră de a arăta toate relele acestea. Deși nu avem de gând a preconiza anume soluții precise și propuneri »concrete« de

îndreptare, credem că a fost de oarecare interes și mai ales acum, în preajma congresului »Asociației« din Sibiu, este și de actualitate a pune chestiunea asta în discuțiune. Nu voim să mărginim discuția la chestia unificării limbii literare numai, deși, oricât de discutată ar fi această problemă, es trebuie ținută mereu la suprafață. E vorba de mai mult, de limba noastră în totalitatea ei, întâi de existența ei și apoi de curățenia, de bogăția și vigoarea ei. Nu este asta o chestiune pur politică, precum s'ar crede. E și o chestie culturală și soluțiunea ei nu aparține numai oamenilor politici, ci și cărmuitorilor vieții noastre culturale.

Mai întâi trebuie să constatăm că sunt foarte puține persoanele, la noi, cari ar avea o pregătire științifică solidă și serioasă în materie de filologie. Profesorii noștri secundari suferă toți supt sistemul blestemat al universităților ungurești unde niște »savanti« caraghioși și de operetă ca Moldován Gergely, Ciocan, Alexici, mâine poate și Seghescu, își fac mendrele și se umflă în pene cu pseudo-știința lor antediluviană și ciuruită de prostie și de gărgăuni filologici. »Asociația« trebuie să se îngrijească într'un fel s'au altul de formarea unei generații de profesori buni cu cunoștință și teoretică dar și practică a limbii românești. Singurul filolog activ ce a produs Ardealul în timpul din urmă, dl Sextil Pușcariu a trebuit să plece în Bucovina.

Această nouă generație de profesori și filologi va fi chemată să înceapă marea muncă de curățire a limbii noastre literare prin lucrări de valoare, prin știință serioasă, propovăduită dela catedrele lor, alungând în sfârșit gărgăunii latinizării și înfierând, prin conferințe, articole și foiletoane, stricarea și conruperea limbii românești prin grai viu și prin o parte mare a presei.

Ei vor trebui să fie și supremul for care să judece întru cât o carte, un ziar, e scris pentru popor și să înceapă formarea unei literaturi și unei prese românești populare

care să curețe prin înfruntare succesivă limba poporului.

Datoria lor va fi de a cerceta limba poporului, dialectele și nuanțele lui provinciale. Alături de forme greșite și de barbarisme, câte bogății lexicale și gramaticale nu s'ar putea scoate din limba poporului, înavușind cu ele limba literară, făcând-o mai mlădioasă, mai colorată și mai expresivă!

E un câmp întreg întins care stă azi înțelenit, pe când plugul străin trage necontenit brazde nouă pe el aruncându-și sămânța străină într'insul.

Am crezut să punem, acum în preajma congresului »Asociației«, chestiunea aceasta în discuție. »Asociațiunea«, știm, are o menire pur culturală, și nici nu ne gândim să introducem politica în sânul ei. Dar făcând ceva pentru soluția acestor chestiuni, pentru studiarea, cercetarea, întărirea și înălțarea limbii românești, nu va face ea totuși politica cea mai bună și cea mai productivă care e cu putință?

Cătră membrii români ai congregației comitatului Turda-Arieș. Primim următoarea convocare: Clubul românesc al comitatului Turda-Arieș, invită pe toți membrii români a se prezenta în număr complet la adunarea ordinară a congregației ce se va ține în Turda la 15 Octomvrie st. n. la 9 ore înainte de amiază, în sala comitatului.

Sunt la ordinea zilei obiecte de interes general și mai presus de toate, în situația politică actuală e datorința fiecărui membru de a-și exercita drepturile sale cetățenești în favorul neamului și patriei. Eventual va preceda o scurtă consfătuire.

Turda, 6 Oct. 1909. Cu stimă: *Emil Kormos Alexandrescu*, președintele clubului românesc comitatens.

Jubileul triplei alianțe. Cu prilejul jubileului de 30 de ani al triplei alianțe, ziarul »Nord-deutsche Allgemeine Zeitung« scrie următoarele: Mâne se împlinesc 30 de ani de când actul ali-

După băi.

Doamnei Elena G...

Dragă amică!

Întă-mă în sfârșit acasă, unde fiecare lucrușor a simțit absența mea de o lună, dar cu deosebire florile mele.

Par'că le văd cum, de buna sosire a stăpânei lor, își înclinau fruntea umilite, cerșindu-mi un picur de apă după care atâtea zile au tânjit în zadar. E tot ce pot să dau acestor bune și unice prietene ale mele în acest colțisor părăsit, în această singurătate patriarhală. — Le jertesc bucuroși și prisosul puterilor mele de muncă, căci lor îmi tânguiesc amarul și-mi spovedesc durerile mele. — Cu ele îmi petrec adesea ore întregi.

În chipul acesta găsesc oarecare mângăiere în durerea de a fi lipsită de cea mai sublimă fericire pământească, de care poate fi învrednicită o mamă, adică de a-și cultiva propriile ei floricele.

Asfel iubita mea amică, am revenit la ogașa mea veche, mi-am reînceput îndeletnicirile casnice, ca fiecare gospodină în timpul de toamnă.

În schimbul preumblărilor prin parcul dela băi — întru și ies din... bucătărie — și în loc de a șede cu frumoasa societate în veranda otelului la o »înghetată« — ascult îngrijorată jalbele țărănilor mei năcăjiți,

Iar după prânz, pe timpul când la băi ne legănam somnișorul regulat — îmi așez fructe pentru iarnă și-mi strâng legumele din grădină, cari au ținut să mă răsplătească cu prisos de munca obositoare din primăvară.

lată realitatea vieții dela sate. În astfel de împrejurări uiți curând comoditatea dela băi.

Un singur lucru nu pot să uit. Nu numai atât, dar mă revoltă în sentimentele cele mai nobile, de câte ori mă gândesc că am petrecut o lună de zile la băile din Ocna-Sibiului, oraș și jur cu majoritate de români și nu ne-a cântat muzica nici o singură bucătă românească.

Spuneau că »nu știu românește«. Ai auzit sfătoșii de țigani?

D'apoi chelnerii? — Care de care mai patriot. Nu ne înțelegea decât la piată.

Din toate aceste dezastre naționale ne-am ales singur cu profitul material că la adică nu le dedeam nici un bacșiș.

Ce era să le dăm, dacă nu cântau și pentru noi?

Le-am spus că banii noștri nu-i dăm decât pe artă națională. Bieții țigani, dela o vreme nici nu mai îndrăzneau să vină cu farfuria la masa noastră.

Și cine ne-a încurajat pe noi cei mai modești, în manifestațiunea noastră națională?

Oare nu iubitu! D-tale soț, distinsul nostru deputat? Câte exemple frumoase n'am putut noi lua dela acest bărbat ales?

Ținuta sa demnă plină de mândrie națională noblețe și caracter! — Oare nu pentru aceia ne adunam toți în jurul D-sale ca apostolii în jurul lui Mesia?

Iți mai aduci aminte draga mea prietină cum ne-am început aciuitatea de cură la băi?

Cu o noapte frumoasă din care resuna »Deșteaptă-te române« pe când luna zîmbitoare ne

privea blândă prin geamurile otelului, cari se cutremurau de atâta entuziasm.

Ce drăguț era poetul... lângă frumoasa lui consoartă cu ochii de madonă...

Dar cuvintele lui dulci, cari curgeau ca un izvor nesecat de cunoștințe și idei frumoase, ieșite dintr'un suflet de mare cugețator.

Nu-l cunoscusem mai deaproape până atunci, dar cam așa mi-am închipuit totdeauna pe un adevărat poet genial. Cu însușirile, cu gesturile și cu toată ființa lui. Nu trăește pentru sine — ci pentru idealul său. I-o cetești în ochi, i-o ascuți în vorbe — i-o ghicești din toate mișcărilor sale. Iar acest ideal este al nostru a tuturor. Vocea lui este ecoul sufletelor noastre.

Când ai ocaziune să ajungi într'o societate ca cea din noaptea cu lună... nu e deloc o nefericire să fii bolnavă și trimisă cu forța înapoi — asta mi-am zis-o de multe ori de atunci.

Efectele mulțumirei sufletești își revărsau darul binefăcător și asupra scăderilor trupesti și astfel te trezești că ai făcut o cură radicală cu un succes peste prevederea medicului.

Câte odată mă cuprinde așa un dor de d-ta și regretul că a trecut atât de repede timpul senin petrecut împreună.

Aș vrea par'că se mai înotăm alături, în lacul vecin unde găseam societatea jovială a dragălașei doamne Lia, care de atâtea-ori, cu violciunea ei, a șters câte o dungă de melancolie, de pe fața mea întunecată.

Mi e dor de Piți și Puiu doamnei Stela, cari la despărțire mă asigurau cu toată inima că n'au se mă »zeuite nici odată«.

anței dintre Germania și Austro-Ungaria a fost semnat la Viena. Vreme de 30 ani alianța și-a exerciat misiunea în măsura cea mai deplină. Vreme de 30 de ani, amplificându-se în triplă alianță prin alăturarea Italiei, a făcut servicii de neprețuit păcii europene. Dacă alianța încheiată atât de strâns între aceste mari puteri a dăinuit peste o generație și se mai menține și pentru viitor neslăbită, ea nu dovedește decât înțelepciunea bărbaților de stat, cari au înjghebat-o ca să abată primejdiile comune. Imprejurarea că alianța după 30 de ani dela încheierea ei, există încă tot neclintită și astăzi, dovedește neîndoios, că corespunde în măsură deplină intereselor popoarelor pe cari le unește. Ca o desmintire a bănușilor de tot soiul, alianța n'a făcut nici odată o politică a resivă și vătămătoare pentru interesele altora, ci l-a fost mereu păcii un zid de apărare, în dosul căruia puterile aliate s'au dedicat neturburate cultivării intereselor lor proprii. În consonanță cu caracterul ei pașnic, alianța nu numai că a înleznit restabilirea bunelor relațiuni cu statele învecinate, ci a alimentat mereu idealul păcii. »N. A. Z.« încheie apoi, că dintre autorii alianței nu mai trăiește decât unul singur, ambasadorul în pensie Radović, opera lor însă va rămâne temelia politicii europene.

Situația în Austria. Toate tratativele pentru o împăcare dintre germani și cehi s'au zădărnicit și situația e mai gravă decât oricând. Parlamentul austriac se va deschide cu prevederile cele mai grave, căci obstrucția cehească amenință să paralizaze orice activitate.

Partidul creștin social către principesa Hohenberg. Partidul creștin-social din Viena, a ținut o întinire în care a hotărât o adresă de felicitare către principesa de Hohenberg, soția prințului de coroană Francisc Ferdinand, cu prilejul înălțării de rang pe care a primit-o dela împăratul.

Profesorul Masaryk despre osânda dela Agram. În ziarul »Neues Wiener Tagblatt« profesorul Masaryk, șeful partidului realist, scrie un articol despre osânda din procesul dela Agram. D. Masaryk scrie că osânda asta este o mărturisire a justiției, că procesul a fost neîntemeiat și cuprinde un *pater peccavi*. Dacă acuza de înaltă trădare se dovedea, acuzații ar fi fost condamnați la moarte. Faptul însă că nici unul din ei nu a primit pedeapsa asta, arată că acuza nu a fost dovedită. Autorul arată nădejdea că Curtea de casație va casa osânda și va îndrepta prin asta greșeala ce s'a făcut.

Neastâmpărați până la războire vedeai în ei viața de român adevărat.

Erau cei mai drăguți din câți copii am văzut la băi. Când îmi aduc aminte de niște nefericiți de copii cari, deși români, nu-și știau limba lor, sau o batjocoreau vorbind-o stricat, mă cuprinde totdeauna un fel de revoltă în contra destinului care-și risipește darurile, înzestrând cu copii pe niște mame nevrednice, pentru ca să-i neglije, închinându-le soarta în mâinile unor servitoare de alte neamuri dela care învață limbi străine, disprețuind limba lor maternă.

Pe o astfel de mamă am întregat o odată, cum se poate de copiii ei nu știau limba lor? »Foarte ușor« mi-a răspuns dânsa: bonele cari le-au avut erau de altă naționalitate și astfel copiii n'au avut de unde să învețe. »Dar de ce nu te-ai ocupat d-ta cu ei?« i-am zis. »Nu se putea fiindcă nu aveam timp« mi-a răspuns ea. Vezi, anul acesta d. e. am făcut două voiajuri și în timpul acela copilul au rămas numai cu bonele.

Mai spunea iară că în fiecare an se duce în locuri mai mari de cură, unde nu poate țări și copii.

În fața celor spuse, am incremenit.

Pe la noi nu se cresc copiii așa. De altfel eu nu cunosc referințele și condițiile de viață aristocratică — cu toate că doamna din chestiune numai aristocrată nu era. Avea însă bani, și în modul acesta credea că se achită de datorință față de repositul său bărbat, care-i testase o avere întreagă.

Și astfel de mame trăiesc, iubita mea, fără nici un scrupul; ba au pretenția de a fi considerate ca dame cu cultură superioară.

Ducesa Sofia Hohenberg.

Vizita pe care arhiducele moștenitor Francisc Ferdinand și soția sa au făcut-o familiei regale române, va rămânea neuitată în familia sa. De această vizită se leagă o serie de onoruri pentru el și soția sa.

Dupăce odată o familie regală, călcând eticheta spaniolă a Burgului din Viena, a invitat pe principesa Sofia Hohenberg, căreia i-a dat onorurile ce i se cuvin în calitate de tovarășă a vieții moștenitorului tronului austro-ungar, lucrul acesta se repetă acuma.

Cellalt Hohenzollern, împăratul Wilhelm al Germaniei, a imitat exemplul rudei sale de pe tronul României și a invitat pe arhiducele Franz Ferdinand împreună cu soția sa să-i facă o vizită.

Se înțelege că și de astă-dată, ca și astă-vară la Sinaia, prin însuși faptul invitării soției principelui moștenitor, soția sa va fi tratată cu toate onorurile ce i-se cuvin prin căsătorie.

Ca o urmare a acestui fapt, împăratul Francisc Iosif a crezut de cuviință să acorde principesei Hohenberg o înălțare de rang, conferindu-i titlu de »ducesă«, cu predicatul »alteță«.

Prin aceasta deosebirea de rang dintre dânsa și soțul ei, dispăre aproape căci și arhiducilor nu li-se spune, în general, »alteță imperială«, decât prima oară, la începutul convorbirii. Mai departe li-se spune și lor tot numai »alteță«, așa cum trebuie să se spuie de acum înainte și soției sale.

De altfel, acuma se află că în ultimul timp ducesa Sofia Hohenberg mai căpătase o înălțare de rang. Se știe că în ceremonialul curții, după o dispoziție a împăratului, ducesa ocupa locul imediat după membrii familiei imperiale și înaintea tuturor aristocraților, ori de ce grad. În ultimul timp însă, ducesa căpăta locul și înaintea arhiducilor minori. În această privință, de altfel nu intervine acuma nici o schimbare, prin înălțarea în rang a arhiducesei.

Nu mai zic nimic. — Ori că s'a stricat lumea, sau că nu pricep eu.

Dar se trecem peste asta.

Sunt lucruri, cari, de câte ori te gândești la ele îți produc o nemulțumire și indispoziție sufletească.

Cam de categoria asta e și chestia cu eliminarea limbei și muncii noastre din otelul statului dela băi.

Se fac proști și nu vreau să știe nimic de existența noastră.

Dar noi, amândouă, încă le-am făcut-o.

Imbrăcate în port național, cu pantliecele treicolori fluturând, am trecut sumețe printre mesele care gemeau de lume străină — pentruca să le dovedim ființa noastră etnică — celor cari nu vreau să înțeleagă, că existăm și că vrem să trăim așa.

Nu-i așa, că par'că eram mai mândre ca de obicei?

Îți aduci aminte de observările măgulitoare din gura străinilor la adresa costumului nostru?

Și ce satisfăcute eram, că nu s'a cârtit nici un cuvânt rău! Atunci odată, au arătat, că pot fi și cavaleri și că admirațiunea pentru ce-i frumos, poate întrece șovinismul.

Intrate în pavillonul în care se ținea concertul la care plecasem, când ne-au sunat primele acorduri românești în urechi, par'că eram pe alta lume...

Pentru câteva ceasuri ni-s'au risipit notele ciardașurilor, cari ne scuturau creierii neconțenit.

Cântau bine țaranii noștri — dar podiul, afu-

Ziarele se ocupă mult cu înălțarea în rang a soției principelui moștenitor și toate se arată mulțumite de aceasta. Unele din ele discută această înălțare și din punct de vedere al dreptului de stat. Astfel »Neue Freie Presse« susține că deși după pragmatica sancțiune, copiii moștenitorului nu pot deveni nici împărați ai Austriei nici regi ai Ungariei, totuși dreptul de stat unguresc nu împiedică întru nimic ca ducesa Hohenberg să fie încoronată ca regină a Ungariei. Prin urmare, în momentul când arhiducele Francisc Ferdinand va urma pe tronul unchiului său, soția sa va primi de asemenea o coroană regală și titlul de Majestate.

Actuala înălțare în rang a ducese de Hohenberg n'ar fi decât un preludiv al acelei înălțări.

De altfel, »Neue Freie Presse« lasă a înțelege că dacă vizita pe care arhiducele Francisc Ferdinand a făcut-o la Sinaia, ar fi avut loc la București, în splendoarea unei curți regale și în capitala unei țări, iar nu în întimitatea castelului Peleş, această înălțare ar fi avut loc de atunci. Dacă are loc abia acum, este că pentru prima oră ea lese în public, în viața popoarelor europene.

Epilogul procesului din Agram.

Sub impresia sfâșietoare a sentinței din Agram dela 6 c. care prin o nenorocită fatalitate corespunde zilei anexării Bosniei și Herțegovinei, resentimentul publicului croat nu putea rămânea impasibil. Membrii coaliției sârbo-croate în frunte cu deputații croați au ținut la Pesta o constătuire și au dat o declarație prin care infierează în modul cel mai drastic pe înscenatorii procesului, al căror scop este să producă dezbinări în sânul poporului croat, dezbinări cari o să provoace numai căderea lui.

Deasemenea ei mulțumesc presei independente de pretutindeni și lumii civilizate, care a luat apărarea nenorociților acuzați.

Speriați de efectul acestei declarații, — și ca o contra-balansare a ei iată că se ridică la Agram Moldovani, Burzii și Babeșii moderați ai croaților, în frunte cu jidanul Frank, deputat și șeful partidului ștarcevician, și într-o întrunire — la un chef mai bine zis — caută să descvalifice cinstea martirilor și aproabă cu entuziazm sentința judecătorilor, care — zic ei — a fost destul de.. blândă.

risitul de podiu, baricadat pe niște butoale rele de bere, ne spulbera toate iluziile.

Am făcut atunci o constatare dureroasă. Țăranii din Ocna, cari vin zilnic în contact cu »domniile« se presintă cu mult inferior țăranilor din întreg jurul Seliștei, cari trăiesc numai între sine. Oare care se fie cauza?

Multe amintiri plăcute și neplăcute am adus din stațiunea nisipoasă cu lacuri sărate.

Pe băncile înșirate în jurul acestor lacuri ne strângem seara la palida lumină electrică, noi de noi cari nutream aceleași simțăminte — și petrecream în strigătele copiilor, în râsete și veselle generală.

Fiecare aducea cu sine noutățile sau impresiile de peste zi: »Ci-că pe unul l-a apucat scaunomania și a început să arunce scaune în lac«. Ba că era să se înecă un jidan, ba că a fugit un chelner dela otel. Și era o gălăgie și striga Plîți și Puiu de-i auzeai dela poarta băilor, pe când muzica patrioților zolea la ciardaș de credeai că o să sfârșim arcușurile.

Iar d-ta, care ședeai lângă mine, mă întrebai de ce sunt tăcută și de ce ochii mei rătăcesc departe... departe printre mille de stelute ce străluceau deasupra noastră? Totdeauna țiam rămas datoare cu răspunsul, dar mă achit acum de această datorie: Căutam pe cea mai frumoasă dintre stele... ruptă din inima mea...

La revedere la serbările Astrei! Aurelia.

Intocmai ca și Gergelyi și Szilárdii prin organele lor — »moderații« croați arată »pericolul« groaznic, ce s'ar naște în cazul, când — Doamne ferește — s'ar întâmpla să cază asupra capului lor, o unitate politică între croați și sârbii din regatul liber, cari sunt frați de sânge, — așa știm noi — și vorbesc aceeași limbă cu foarte neînsemnate deosebiri dialectale.

»Complicitatea« coaliției sârbo-croate.

Dar ce e mai nostim, — acești donchijoți politici — vorbesc de Frank și de soții lui — au căutat să amestece în scandalul dela Agram și pe unii dintre membrii coaliției sârbo-croate, reprezentanții adevărați și cinstiți ai poporului croat. — La timpul său am vorbit în organul nostru despre aceasta pretinsă complicitate.

Astăzi moderații aceștia — căci deși regatul iliric stă în altfel de relații cu Ungaria ca noi, totuși guvernelor șovine le-a succes să-și câștige slugi și în Croația, cari pentru un os de ros își vând conștiința — moderații croați, zic, își mușcă astăzi mâinile, că nu au putut să pună sub lăcate grele și pe Supillo și cei trei tovarăși ai lui împinși în amestecul »tradării«.

Ticăloșia e evidentă. Supillo harnicul gazetar și deputat slovac, care se sacrifică pentru interesele neamului său, opune cea mai eroică rezistență înscenărilor păcătoase, ce să fabrică pe socoteala unor oameni cinstiți cari sunt cei 53 de martiri croați.

De aceea se miră moderații croați, cum de camera ungară n'a satisfăcut încă cererea lor, de a se scoate de sub protecția imunității cei patru deputați pentru a fi dați judecății.

Pe urmă în aceeași ședință mai zic, că sârbii sunt cei mai mari dușmani (?) ai poporului croat, mai mari chiar ca ungurii (bine, cel puțin se afirmă că ungurii li-s dușmani!) și dușmanii națiunii croate, care e dinastică prin excelență, sunt și dușmanii dinastiei.

Cine se scuză se acuză.

Iată deci cum îi fierb într'o oală pe dușmanii dinastiei »cinstiții« de moderați. Desigur că bieții de ei nu s'au gândit că noi o să înțelegem rostul cuvintelor lor, așa după cum ei n'au vrut s'o spună, cu toate că o simțesc și o văd așa.

Sârbii din regat e evident să fie dușmanii dinastiei habsburgice, care le-a creat atâta rău, prin anexare, dar să mărturisești, că și ungurii sunt de acelaș calibru, înseamnă să te ariți cu degetul, că ești pungaș dle Frank, pentru că ne-ai documentat prin fapte și vorbe că n'ai alt rost acolo decât de slugă plecată a guvernului unguresc.

Și au mai scrintit-o și altcum moderații croați. Acuză pe cei patru membrii ai coaliției croate, că au legături cu Viena.

Va să zică Supillo antidinasticul completează cu susținerii credincioși ai dinastiei. Câtă absurditate și câtă lipsă de logică în vorbele lor. Știam că numai lui Babeș îi succede să se încurce în propriul său rociu politic, așa încât e silit singur să se dea prins. Nu credeam ca moderații croați să se scalde în aceleași ape ale inconștienței.

Să vede însă că țesăturile acestea ascunse au un singur rost, acela al adevărului, pe care nu-l puteți mușamaliza și nici ținea multă vreme în năbușit d-le Frank, d-le Babeș și toți câți ați fost și câți veți mai fi de-aici înainte, căci nu e pădure fără uscături în nici o vreme.

Kristoffy contra naționalităților.

Moderații pot să se bucure. Pe ziua de azi avem o nouă dovadă de dragoste ungurescă față de noi, un nou îndemn la o politică »moderată« față de asupritorii noștri.

Până acum știam că toate partidele se întrec a lua măsuri contra noastră. Pe fiecare zi auzeam nouă filipice contra naționalităților. Singurul om politic ungar care se ținea în rezervă în ce ne privește pe noi era Kristoffy și de aceea chiar ungurii îl acuzau că râvnește la putere pentru a governa împreună cu noi în contra maghiarilor. Insulta aceasta Kristoffy n'a putut-o îndura. A rezistat el când a fost proclamat de »trabant«, când a fost scos din societate ca un lepros, când i-s'au adus cele mai strașnice injurii. Imediat însă ce i-s'au adus acuzarea că vrea să fie drept cu naționalitățile, d. Kristoffy a sărit să se apere.

Am rezumat în ziarul nostru un articol al dlui Kristoffy, apărut în »Neue Freie Presse« acum câteva zile și prin care el pleda în favoarea votului universal. La acest articol a răspuns, prin acelaș ziar, contele Nicolae Moritz Esterhazy, care arăta că votul universal ar însemna întărirea naționalităților, lucru pe care d. Kristoffy poate îl dorește, dar pe care nu-l poate dori nici un maghiar patriot.

Astăzi, d. Kristoffy răspunde la aceste afirmații și cu această ocazie scoate la iveală fondul sufletului său, dovedind că are față de naționalități aceleași prejudecări și aceleași tendințe ca și toți conaționali săi. Iată ce scrie d. Kristoffy:

Mereu am fost acuzat că aș voi să distrug supremația rasei maghiare, prin votul universal. Am socotit întotdeauna sub demnitatea mea de a mă ocupa de această insinuație absurdă, cu atât mai mult că era îndreptată ca un atac personal în contra mea și prin presa de boulevard.

Dar deoarece acum o persoană serioasă aduce printr'un ziar serios slăbirea supremației maghiare ca argument în contra votului universal, egal și secret, cred că e în interesul ideii să combat acest argument.

Eu mă consider drept un ungar tot atât de bun ca și oricare din adversarii mei.

Intreaga mea concepție tinde la întărirea rasei maghiare căreia aparțin cu trup și suflet. Socotesc necesară această supremație, ca bun ungar, în interesul patriei și în interesul unei monarhii puternice. Dar tocmai de aceea, pentru că vreau o ungarime puternică, trebuie să vreau votul universal. Căci orice lărgire a dreptului de vot — pe care o vrea și nobilul conte — dacă e bazată pe micșorarea actualului cenz electoral, zguduie — după cum dovedește statistica — supremația ungarismului, de vremece mica proprietate e în proporție mai mare în mâinile naționalităților și coborârea cenzului de proprietate sporește în mod simțitor voturile acestora.

Pe de altă parte orice reformă electorală care ar stabili pluralitatea voturilor pe temelul cenzului de proprietate slăbește ungarismul, pentru că în circumscripțiile locuite de populație amestecată micii proprietari ai naționalităților ar copleși voturile elementului maghiar lipsit de proprietate. De-aceea afirm și la ocazie îmi voi dovedi afirmația, că numai o reformă electorală așa cum e preconizată în proiectul meu cu singura restricție a științii de carte, ar întări ungarismul, pentru că nu proprietatea, ci cenzul intelectual al științii de carte asigură supremația rasei ungare, fiind do-

vedit statisticește că numărul analfabeților e mult mai mare la naționalități decât la maghiari.

Se caută a se menține hegemonia rasei ungare prin pluralitate. Aceasta însă nu se poate realiza prin mijloace artificiale, ci printr'o dezvoltare economică sănătoasă și prin precumpănire economică.

*

Acestea sunt cuvintele dlui Kristoffy, cari ne interesează mai de aproape în restul articolului are considerații privitoare la chestiuni mai generale.

Va să zică, până și aceia dintre unguri cari au o atitudine mai omenească față de naționalități, n'au însă și sentimente mai prietenești. D. Kristoffy, unul din cei mai de seamă dintre ungurii moderați, crede numai că pe o cale civilizată ne va putea asupri mai cu spor, iar nu că nu se cuvine să ne asuprească.

De aici se vede încă o dată cât de naivi ar fi românii dacă s'ar lua după »moderați« și s'ar lăsa ademeniți de cuvântul moderație.

»Moderația« e un cuvânt care lipsește cu totul din programele politice ale partidelor de guvernământ maghiare. Ele vor *supremația*, care e o idee brutală și anahronică, iar nu egala îndreptățire care este baza ori cărei concepții moderne.

Se înțelege că ori cum ne sunt mai simpatici cei cu mijloacele delicate, de cât cei cu mijloace sălbatice; dar aceasta numai întru cât e vorba de ales între două rele, căci sperăm că totuși un Kristoffy ar fi mai bun de cât un Kossuth. Dar judecând dintr'un punct de vedere mai absolut și mai specific românesc, noi n'avem de așteptat nimic nici dela unii, nici dela alții, ci numai dela noi înși-ne.

«Zgîrie-l pe maghiar și vei găsi pe șovinistul», am putea zice, parafrazând o vorbă celebră. Prin urmare nu de moderație ni-se poate vorbi nouă, ci de luptă mai aprigă și mai temeinic organizată.

Atacuri contra dinastiei.

Ca întotdeauna de câteori demagogii patriotismului unguresc oficiază la altarul amintirilor istorice, flacăra care a aprins și ieri tămăia omagiilor aduse celor 13 martiri dela 1849, a fost flacăra urei tradiționale ce arde veșnic nestinsă în sufletul neamului unguresc și cere răzbunare contra Habsburgilor.

Oratorii aniversării de ieri s'au întrecut între olaltă în a insulta și amenința dinastia, având pentru expectorațiile lor voinicoase un public foarte recunoscător, căci vorbirile lor au talmăcit sentimente adevărate, împărtășite de întreg poporul unguresc. Insultele împotriva dinastiei au fost subliniate și de aplauzele călduroase ale unei deputațiuni polone, căci nu se poate tămbălau unguresc fără deputațiuni polone. Ori cari ar fi tradițiile comune ale acestor două neamuri, ceea ce formează însă între ele legătura trainică e sentimentul antimonarhic împărtășit deopotrivă.

Tradițiile se uită, în măsură ce interesele de viață se diferențiază, ura împotriva aceluiaș dușman însă apropie și unește chiar și pe cei ce n'au tradiții comune.

Sperăm, că amenințările ce-au răsunat ieri aici în Arad, în fața statuiei celor 13 martiri, se vor auzi și la Viena, servind cu

RETAY și BENEDEK,

atelier artistic pentru obiecte bisericesti
BUDAPEST, IV. Váci-utca 59.

Mare magazin de tot felul de haine bisericesti, prapori, potire, feșnice de altar, lustru, cruci și tot felul de obiecte pentru montarea bisericelor. — Catalog de prețuri și modele trimitem cu plăcere.

În atelierul nostru de sculptură se fac: iconostase complete, altare, tabernaculme, amvoane, icoane portative. — Pictare de iconostase și icoane sfinte, pictare de biserică. — Planuri, catalog de prețuri trimitem cu plăcere.

Pe omul nostru expert îi trimitem fără taxă la fața locului, pentru primirea lucrului.

o lămurire mai mult pentru recunoașterea adevăraților dușmani.

Inmănușim vre-o câteva specimene din vorbirile de ieri, spre veselirea cetitorilor noștri.

Deputatul *Czizmazia*, în numele camerei ungare, a zis între altele:

Eroii, cari în sute de lupte au stărnit până și admirația dușmanului, au fost arzuți de arma asasină a tiraniei ajunsă învingătoare prin tradare. Dar sângele lor vărsat, moartea și amintirea lor grăiește până la capătul veacurilor, îndreptește și mișcă și strigă la cer, propovăduiește dreptatea și izbânda ei care va să vină.

Barabás, răspunzând oratorului deputăției polone, a zis:

Să avem grije, noi mai avem încă patrie. Zăvistia a cauzat doliul lor. Să ținem laolaltă, ca să putem sfârși lupta noastră națională cu glorie și succes. Am adus și eu o cunună, cununa partidului independist și a șefului său Francisc Kossuth. Națiunea noastră va trebui să continue și acum lupta, care odinioară a fost sugrumată prin teroare. Ura, viclenia și uneltirile perfide s'au năpustit asupra noastră. De acum iarăși afară la câmp!

Famosul săcui *Gh. Nagy* s'a grozăvit apoi astfel:

— Amintirea martirilor noștri cere răzbunare. Până când va mai trebui să ne tot măsurăm armele eroice cu paloșul de călău al Habsburgilor! Până când vom tot suferi, ca din copacul constituției noastre *tâmplarii încoronați* să cioplească spânzurații. Durere, azi toți vor să trăiască numai pentru țară și se agață de arătătorul ceasornicului vremii, ca să nu bată încă ora socotelei. Depun cununa partidului stângei în semnul aducerii aminte, dar totodată și făgăduința răsplătirii ei. Vom răsplăti cinstit și bărbătește. Pentru viață cu viață, pentru furci cu furci.

Polonii la aniversarea de ieri.

Cu prilejul serbărilor de ieri în amintirea celor 13 transfugi sfârșiți de austriaci la 6 Octomvrie 1849 au ținut să ia parte și vr'o sută cincizeci de poloni din ținuturile nordice ale monarhiei, ca un fel de manifestare împotriva nemților, cari îi dominează. Au ascultat și ei discursurile revoluționare și antidinastice rostite sub monumentul celor treisprezece martiri, au fost purtați și ei prin muzeele cari păstrează încă obiecte din vremurile acelea, li s'au arătat și lor chipuri reprezentând execuția de atunci și desigur li s'a strâns mâna și au fost îmbrățișați ca adevărați frați de suferință.

N'au lipsit nici cuvintele măgulitoare la adresa lor, pe care ungurii s'au grăbit să le tipărească pe pagina întâi a gazetelor, în limba chiar a oaspeților pe cari de data asta caută să-i omoare cu dragostea.

Câți martiri!! sună jalnică adresă, vorbind de suferințele neamurilor amândouă, îndurate din partea Austriei, uitând că ele însăși practică același lucru față cu popoarele din jurul lor, ba polonii față chiar cu frații lor de sânge. Frăția aceasta oportunistă, ori cât de admisibilă ar fi, își are și partea ei ridicolă.

N'am putea crede, că urmașii vitejilor lui Ion Sobieczki, să n'aibă cunoștință de durerile ce au să le îndure în Ungaria atâtea milioane de suflete slave, tocmai din partea acelor, pe cari apoi îi îmbrățișează și din strigătele cărora vreau să facă cauză comună de răzbunare.

Și ce e mai ciudat, când un Massaryk și un Kramar lucrează din răsuperi pentru înciriparea unei uniuni slave de apărare împotriva elementelor etnice străine, cutropitoare, polonii vin să-și alăture bătăile inimii la acelea ale unor oameni, cari nu se pot deloc mândri cu curățenia procedurilor lor politice între granțele țării și uită foarte lesne de politețea vecinilor, atunci când e vorba să lovească în frații lor de sânge pe care soarta l-a hărăzit să aibă un leagăn comun și să-și afirme astfel eghemonia lor... roșie, albă și verde.

De altcum polonii și-au mâncat singuri biserică. Le-a spus-o aceasta și Björnson, atunci când ei se plâneau de măsurile drastice de desnaționalizare luate de nemți împotriva fraților lor din

Posen. Cauza împărțirii Poloniei între cele trei puteri mari este de căutat în firea polonului, de a se încrede prea mult în șoaptele atrăgătoare ale altora, în dușmănia ce o poartă fraților lor, în dezbinările lor interne și în faptul că boierii lor, ca și cei mulți din Țara Românească — țin să fie boierii sub orice dominațiune ar fi, cu rizicul chiar — nu vreau să zic cu plăcerea chiar — de a se înstrăina.

Nu e lucru mare, că ei au venit la Arad. 150 de inși nu reprezintă națiunea polonă întreagă. E dureros însă să asști și să te înflăcărezi la astfel de strigăte de răzbunare, care umlesc pe frații tăi de sânge. O parte din amenințările ce s'au deslănțuit potop sub monumentul celor 13 sunt și la adresa noastră, dar mai sunt și la adresa croaților și a tuturor slavilor din regat, înrudiți.

Solidaritatea națională e o virtute care scapă neamurile de primejdie.

Și polonii — se vede — că n'au ținut nici odată cont de ea.

Pentru școala de fete din Arad.

Loteria de lucruri de mână.

Se apropie ziua de 16 Noemvrie, termenul fixat de »Reuniunea femeilor române din Arad și provincie« pentru loteria de lucruri de mână, ce va aranja în folosul zidirei cât mai grabnice a școlii de fete din Arad. Facem apel către toate inimile nobile, în cari arde flacăra însufățirii pentru un ideal atât de frumos cum e educația în spirit românesc a fetițelor noastre, să sprijinească cu cele mai bune ale lor puteri străduințele reuniunii, adunând tot felul de lucruri de mână, și țesături de domeniul industriei casnice românești și trimițându-le până la termenul amintit d-nei Octavia Dr. Ciuhandu, în Arad, strada Deák Ferencz 27.

Produsul de artă cel mai caracteristic naționalității noastre, țesăturile și cusăturile noastre, cu minunatele lor combinații de culori, de forme și de linii, acele strălucite bucăți rupte din ce are imaginația și spiritul plămuitor al poporului nostru mai propriu, mai curat și specific românesc, vor contribui la ridicarea școlii, de fete.

Adunate la un loc, după expoziție ele vor fi sortite în loterie și câștigul ce va rezulta va duce cu un mare pas înainte planul școlii de fete.

Expoziția asta va fi o fală, un titlu de glorie pentru femeia română din aceste ținuturi. Când vor afla nu numai străinii dar și ai noștri despre bogățiile acestea, comora asta de artă românească, risipită azi cu neîngrijire pânăși în cele mai umile colibe ale țaranului român, va fi un adevărat câștig și o reînălțare a mândriei și conștiinței românești.

Credem că nici o femeie română nu va șovăi să jertfească cu dragoste, cu toată căldura inimii ei, tot ce a produs mai frumos și mai curat cu munca mânilor sale. Va fi opera cea mai strălucită, cea mai puternică și mai roditoare clădirea aceasta a noii școlii, *fortăreața viitorului ei însăși.*

Improspătăm cu acest prilej apelul lansat în Mai de »Reuniunea femeilor române din Arad și provincie«.

Doamna mea!

În timpul din urmă s'a ivit ideea, și noi, animate din toate părțile, ne-am hotărât să aranjăm în toamna aceasta, în folosul Reuniunii noastre, anume pentru grabnica zidire a școlii de fete o loterie, cu câștiguri din lucruri de mână.

Cu dragoste primită din partea obștei noastre reactivarea Reuniunii și mult încurajate de toți

bărbații noștri frunțași pentru acest nou plan de acțiune: suntem sigure că Indeosebi și D-Voastră veți consimți cu aceasta hotărâre și ne veți oferi cu dragă inimă tot concursul D-Voastră la realizarea și la reușita splendidă a acestei loterii: de câștig și de glorie națională.

Voim adevă să deschidem un nou izvor de venit pentru Reuniune, dar în același timp voim să cultivăm și să arătăm totodată, într'o mică expoziție toate frumusețile și toată genialitatea femeii române în lucrurile de mână, cari fac pozoaba vieții, a casei și a portului, și constituie în sine un titlu de glorie pentru neamul nostru.

Spre scopul acesta frumos, apelăm la inima D-Voastră și Vă rugăm și invităm să intrați în șirul nostru de muncă națională, — să gătiți D-Voastră, apoi să faceți pentru aceasta ideie propaganda cea mai largă, să sfătuiți și stăruiți în cercul și provincia D-Voastră, pe lângă doamnele și domnișoarele, țărancele noastre și fiicele lor, sau cu un cuvânt, fără diferență de clasă și de rang, către toate femeile române cu pricepere și cu iubire pentru arta și cultura românească, — să gătească ele singure sau să adune tot felul de lucruri de mână din domeniul vast, al economiei de casă și de port al țărâniei noastre și alte obiecte mai alese: perdele, covoare, tablouri, perini, ridicole, millieuri, vase etc. cu motive românești, și apoi toate aceste obiecte Vă rugăm să binevoiți a le trimite aici, până la 15 Noemvrie 1909 st. n., la adresa directoarei școlii de fete: Doamna Octavia Dr. Ciuhandu, Deák Ferencz-u. 27.

Să nu Vă surprindă Doamna mea, nici aceasta întelire și nici această nouă sarcină și jertfă; pentru că noi așa socotim: că în primul rând nouă ni-se cuvine marea rol de purtătoare a culturii române pe aceste plaiuri, — și apoi că a sosit în fine timpul, ca noi femeile române din aceste părți să lucrăm îndoit, dupăce atâta timp, am fost condamnate la totala neactivitate pe acest teren cultural.

Deci, cu Dumnezeu înainte! — Voință și curaj: — și izbânda noastră este sigură.

Arad, 4 Mai 1909.

Pentru Reuniunea femeilor române din Arad și provincie.

Letiția Oncu m. p.,
v.-prezidentă.

Știri telefonice.

Mersul crizei.

— Dela corespondenții noastre. —

Sedința camerelor.

Budapesta, 7 Octomvrie. Măine, la orele 11 camera va ține din nou ședință. La ordinea de zi s'a așezat un singur punct: Alegerea alor patru membri în comisiunea de emigrare. Dată fiind însă gravitatea crizei politice, probabil să se ivească și complicații în cursul ședinței de mâine.

Wekerle la Viena.

Budapesta, 7 Octomvrie. Primul ministru Wekerle a plecat azi la Viena, ca să se înfățișeze pe mâine în audiență la Majestatea Sa. Se svoiește aici că monarhul va desărcina mâine guvernul și va numi un cabinet 67-ist, care va primi misiunea să disolve camera numai decât. Monarhul ar fi numit deja săptămâna trecută un cabinet 67-ist, dorința lui a fost însă zădărnicită de împotrivirea contelui Ștefan Tisza, care nu voiește să facă parte din acest cabinet. Audiența de mâine va clarifica în acest punct situația.

Darul lui Apponyi refuzat.

Sighisoara, 7 Octomvrie. Ministrul de culte a dăruit asilului de copii săsesc din localitate un steag unguresc. Preotul sas Andrei Scheine a refuzat categoric darul ministrului. Cazul a produs mare consternație între ungurii de aici.

Sentința dela Agram.

Agram, 7, Octomvrie. — Procurorul Accurti și-a retras azi recursul de nulitate și a propus punerea pe picior liber a osândiților. Acest gest generos al procurorului a făcut adâncă impresie.

»Times« despre anexiune.

Londra. Ziarul „Times“ în numărul său de azi se ocupă de aniversarea anexării Bosniei și Herțegovinei și de proclamarea independenței Bulgariei. Zice că Turcia a considerat amputația din anul trecut ca o lichidare a unui trecut nearanjat definitiv. Serbia a avut de partea ei câștigul moral, căci Europa s'a interesat de ea vreme de peste 6 luni. Invățătura ce ni-o dă anexiunea e, că fiecare trebuie să fie sigur de drepturile sale, ca să poată fi sigur și de puterile sale.

Doliul național al Sârbilor.

Belgrad, 7 Octombrie. Eri toate ziarele de aici au apărut încadrate în negru și închină întreg numărul aniversării anexiunii. Anexiunea — scriu ziarele din Belgrad — a fost un fatal nesucces al Serbiei în politica externă.

Știri telegrafice.

Alegerea dela Caransebeș.

Budapesta, 7 Octombrie. După încheierea ziarului primim dela corespondentul nostru telegrama următoare: Aflu din izvorul cel mai competent că alegerea dela Caransebeș n'a fost aprobată de Majestatea Sa. Autograful în chestiune a sosit deja la ministru.

Wekerle rămâne.

Budapesta, 7 Octombrie. Din cercuri guvernamentale aflu că *Wekerle va rămâne. Kossuth și Apponyi se vor retrage (pro forma), cu îndatorirea de a nu face greutăți lui Werkerle, ca aceasta să poată legifera bugetul ridicat și reforma electorală. În restimp Werkerle, clarificând situația, va pregăti terenul pentru un guvern kossuthist în frunte cu Kossuth și Apponyi. Werkerle va propune soluțiunea ceeasta monarhului — mâine.*

Compromisul oferit de contele Apponyi.

»Keleti Ertesítő« oferă indirect din partea ministrului Apponyi bisericilor românești un compromis în chestia catechizării. Corespondența oficioasă a guvernului scrie că conflictul dintre guvern și bisericile românești va fi rezolvit probabil printr'un compromis astfel că se va introduce catechizarea ungurească la liceele ungurești și se va lăsa în schimb catechizarea românească în școlile primare ale statului.

Comunicatul corespondenței oficioase ne arată mai întâi că ministrul recunoaște că a făcut o greșală politică și că în conflictul cu bisericile noastre el a leșit bătut, căci fără învoirea și compromisul lor, el nu-și poate executa ordonanța nici măcar în parte. Guvernul poate să plece în curând și d. Apponyi vrea să ducă cu sine măcar un succes parțial. Un insucces ar fi o rea recomandare pentru un viitor șef de opoziție.

Compromisul oferit nouă de ministru, firește, nu poate fi primit. Catechizarea românească a fost totdeauna un drept al bisericilor românești, pe când statul nu are nici un drept de ingerență asupra ei. »Compromisul« oferit de ministru e deci o șiretenie, căci iel simulează a ceda pe când în realitate nu pierde nimic din ce a avut. Ar fi un compromis la care iel ar câștiga fără a pierde nimic, pe când noi invers am pierde ceva real fără a câștiga nimic. Compromisul oferit de ministru trebuie deci respins cu hotărâre și congresul bisericii ortodoxe credem că va hotărâ în acest sens.

Cu atât mai regretabil e, că în unele locuri biserică unită a cedat de bună voie dreptul de catechizare bisericii catolice care, firește, o face ungurește.

Din Oradea-mare ni-se scrie, că acolo de un timp mai vechi elevii români uniți primesc catechizarea dela preoții catolici și în ungurește, pe când biserica ortodoxă nu a renunțat la catechizarea națională, deși guvernul a retras ori-ce leafă catichetului ortodox. Tot astfel se întâmplă și în Sătmar, acuma și în Bala-mara și Sighet, cu elevii uniți. Rușinea cea mai mare ieste, că chiar în Alba-Iulia, supt ochii Blajului sistemul acesta înflorește.

În felul acesta biserica unită arată că ideea catolică pentru ea e mai scumpă decât ideea românească. Confesiunea greco-catolică devine o punte de trecere către biserica catolică și către maghiarizare.

Dacă biserica unită mai ține la prestigiul și caracterul ei românesc trebuie să ia o hotărâre energică și repede. Elevii uniți trebuie scoși din ghiarele catolicismului și ale maghiarizării. Nici un elev unit nu trebuie lăsat în prada catechizării străine și ca limbă și ca religie.

Așteptăm ca nu numai biserica ortodoxă, ci și cea unită să respingă propunerea ipocrită și primejdioasă a lezuitului conte dela instrucția publică.

Sfințirea bisericii din Pocola.

Un preot și o comună.

— Dela corespondentul nostru. —

De câțiva ani încoace, rezidirea și înfrumusețarea de biserică a luat în toate părțile un avânt impunător, pînă chiar și în cele mai sărace comune ale Bihorului, unde în locul bisericuțelor din lemn, vechi și slabe, să zidesc biserici frumoase și din material mai trainic.

O astfel de comună mică și săracă este și Pocola, situată în apropierea nemijlocită a Beiușului, și locuită de români împărțiți confesionalmente în două —, dar când e vorba de a pune la cale un lucru românesc, atunci demarcația confesională este ștearsă, și toți sunt una în cugete și simțiri adevărate românești. Aceasta s'a putut constata mai ales acum, când Duminecă în 3 Oct. st. n. s'a sfințit și predat destinațiunea sale, biserica din nou zidită, a credincioșilor gr.-or. din aceea comună. Ziua sfințirii a fost o adevărată sărbătoare, cu manifestațiuni românești: o serbare lipsită de orice aversiune și separatism confesional. Românii, ortodoxi și uniți împreună au sărbătorit ziua în care s'a sfințit biserica, care este podoaba comunei și fala sâtenilor din aceea comună.

Actul sfințirii a fost oficiat de P. C. S. părintele Vasilie Mangra, vicar episcopesc, cu asistența protopopilor: E. Moga (Răbăgani), V. Papp (Beiuș), și A. Deseanu (Vașcău) precum și a mai multor preoți — de toți 18.

Cântările de strană au fost executate de preoți și învățători, iar răspunsurile liturgice de corul mixt al studenților dela liceul din Beiuș.

La priceasnă, P. C. Sa prin rostul său apostolesc, a ținut o predică ocazională povățuind și îndemnând pe credincioși, ca precum ei în locul bisericii de lemn, și-au zidit biserică tare de piatră, tot așa să se păzească, ca temelie bisericii noi, să fie tot aceea credință tare și neclintită, care au moștenit-o ei prin biserică veche, dela moșii și strămoșii lor. Să fie cu alipire către sfânta biserică, cultivând în măsură tot mai mare simțul religios și virtuțile evanghelice, întărindu-se astfel în credința către D-zeu și în iubirea către de-aproapele. Să iubească unii pe alții toți împreună, căci deși suntem noi românii desbinați în două biserici, totuși biserica românească a fost care în toate asupririle și durerile de veacuri — ne-a întărit și ne-a conservat limba și datinele noastre românești. Biserica este cetatea nebiruită, care păzește legea noastră strămoșească și este scutul ființei noastre de români.

Predica P. C. Sale denotând profunda Sa iubire de neam și biserică, a fost ascultată cu încordată atențiune.

După terminarea actului liturgic P. C. Sa s'a retras la locuința preotului, unde a primit omagiile corporațiilor parohiale, de ambele confesiuni.

Mai înainte de a se începe banchetul, toți oaspeții — avind în mijloc pe P. C. Sa — s'au postat pentru a fi fotografiați.

Banchetul, cu peste 100 tăcimuri, s'a dat în grădina bisericii. Primul pahar l-a ridicat P. C. Sa, pentru P. S. Sa episcopul Aradului, al cărui vicar și delegat este, iar după aceea imediat, pentru P. S. Sa dr. Demetriu Radu, episcopul dela Oradea-mare, care încă își are fii săi sufletești în aceea parohie.

Protopopul V. Papp, ridică pentru P. C. Sa Vasilie Mangra, vicar episcopesc; preotul gr.-cat. Gh. Marienescu, pentru preot gr.-ort. Petru E. Papp, relevând

în termeni convingători meritul lui, la zidirea bisericii. Protopopul E. Moga, pentru binefăcătorii, din a căror milă s'a ridicat sf. biserică din Pocola.

S'a mai toastat apoi pentru poporul de ambele confesiuni; pentru coriști și coriste, ba supt forța unei profunde inspirații s'a ridicat paharul și pentru întreg »viitorul neamului românesc« !

După toate acestea, corul a intonat cîte un »mulți ani!« și alte cîntări naționale cu frumusețe și precizie admirată și în biserică la cîntările liturgice. După ce s'a luat masa, P. C. Sa a mai ascultat acorurile plăcute ale corului, plecînd pe urmă la Beiuș, însoțit de protopopu A. Deseanu și avocatul G. Cosma, al cărui oaspete era.

Impresii și constatări. Cînd am văzut biserica aceasta în frumusețea ei atrăgătoare, chiar și ca exterior — și cînd am văzut și interiorul ei, m'a cuprins un fior de bucurie, că pot vedea și în acele părți o biserică așa de frumoasă și bine aranjată. În momentul celei mai izbitoare impresii — era să uit că sunt în Pocola — simțindu-mă transpus într'o biserică frumoasă din țară, întru afit e de asemănătoare în aranjament, ornamente și pictură — adevărat orientale. Biserica nu mare, după cum e și comuna, dar un plan, o împărțire și ornamente adevărat liturgice. La această armonie contribuie foarte mult pictura, care este rodul ostenelei și muncii profesorului Ioan Bușița, dela liceul din Beiuș, care supt vâlul modestiei sale, ascunde puterea și valoarea de artist a unui pictor român de bine. E cunoscut de altcun publicului și din operele sale expuse în Palatul artelor dela expoziția din București:

Autorul tuturor acestor frumuseți este harnicul preot Petru E. Papp, harnic în sensul absolut al cuvîntului. El este ceiace și P. C. Sa a exprimat în predică Sa — păstorul cel bun, care își pune sufletul pentru oile sale; ele cunosc și înțeleg graiul și inima lui și merg după dînsul. Este un apostol din generația tinăra, care pătruns de duhul preoției lucrează după cuvintele evanghellei. De doi ani, de cînd ocupă acea parohie mică, abia de 200 suflete, n'a pierdut nici o ocaziune și nici un moment pentru cultivarea și dezvoltarea spiritului de jertfă, nu numai în parohia sa, ci luînd toaia apostoliei a cutrierat toate părțile locuite de români ale Ungariei adunînd suma de 13000 de cor. pentru noua biserică.

Să trăiești Părinte!

Murmozachi.

INFORMAȚIUNI.

ARAD, 7 Octombrie n. 1909

— Centenarul »Șaguna«. Comisiunea instituită pentru încvartirarea oaspeților, cari doresc să participe la serbările din 4/17 și 5/18 a lunii curente, ce se vor aranja întru amintirea marelui archiereu Andreiu, aduce pe aceasta cale la cunoștința celor interesați, că cei ce doresc să fie încvartăriți la hotel (Împăratul Romanilor, Bonfert, Mihaiu, Schmidt și Barbu) să se pună în legătură directă cu hotelierii, iar ceice doresc a locui la particulari, să se adreseze cel puțin cu două zile înainte de sosire la d. Romulus Perian, funcționar consistorial în Sibiu. Totodată oaspeții sunt rugați a anunța și timpul sosirei la gara din Sibiu, unde vor fi așteptați și îndrumați la cvartir. *Comisiunea de încvartirare.*

— Târnosirea bisericii din Oradea-mare. Duminecă în 10 Oct. n. se va sfinți biserica din Oradea-mare, numită »biserica cu lună«. Se fac mari pregătiri pentru o sărbătorire cât mai imposantă.

— † Ciril Deac, vicarul Năsăudului — după cum ni-se telegrafiază — a încetat din viață ieri, Miercuri, la Năsăud. În el pierdem un apărător însuflețit și desinteresat al intereselor neamului și bisericii noastre. Odihnească cu sufletele celor binemeritați pentru neam!

— Adunarea Societății învățătorilor români din dieceza Caransebeșului. Cu toate că sfințirea bisericii din Cacova s'a amănat, — Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor români dela școlile confesionale gr. or. din dieceza Caransebeșului nu se amănă, ci se ține necondiționat la Cacova, Lună la 28 Septembrie (11 Octombrie n.) cu programul publicat în numărul 4 al »Educatorului« din a. c. Bocșa-mont la 21 Septembrie st. v. 1909. *Prezidiul.*

— Logodnă. Ni-se scrie: D. Teodor Stoianovici înv. în Toracul-mare, s'a logodit cu d-na Rozalia Scumpea din Sânt-Mihaiu (Torontál), Duminecă în 30 Oct. 1909.

— **Artista Romanescu cătră I. Manolescu.** Tânărul și talentatul artist dela teatrul »Davila« din București a primit dela celebra noastră artistă dna Aristizza Romanescu următoarea scrisoare:

«Inainte Manolescule! Urmează cum ai început, ziceau niște domni în sală: «Se vede că numele Manolescu e predestinat în artă». Ia seama deci!

«Îți trimit o spadă a lui Grigorie Manolescu, cu care a jucat în »Ruy Blas«, primul lui succes, ca amintire de primul tău mare succes, dimpreună cu felicitările și urările mele cele mai călduroase».

15 Septembrie, 1909.

Romanescu.

— **Insuccesele unui aviator român.** Se știe că locotenentul român Coandă participă la meetingul de aviație care are loc acum la Spa (Belgia) dar tentativele sale n'au fost tocmai norocoase. Coandă a reușit într'o zi să se menție câteva secunde în aer cu planeurul său, dar n'a realizat nici un zbor remarcabil. Alaltăieri a încercat din nou să-și lanseze planeurul, însă după câțiva metri a căzut. Nici dînsul nici aparatul său n'au suferit nimic. Coandă n'a pierdut speranța.

— **O bombă într'un restaurant.** Din Cracovia se anunță că în sala restaurantului Royal a explodat alaltăieri o bombă. Explozia a produs mare panică în public, dar din fericire n'a avut nici o victimă. Doi indivizi suspecți, cari au fost găsiți în jurul restaurantului, au fost arestați.

— **Căsătoria lui Brieux.** Cu ocazia reprezentării unei piese a lui Brieux în teatrul Van-derville din Paris toată lumea vorbea despre apropiata căsătorie a lui Brieux, care a îmbătrânit burlac. Doamna Pattien, care a înființat renumitul salon de modă Pattien și e actuala directoră a acestuia, a avut fericirea să cucerească inima talentatului scriitor francez. Doamna de Pattien e deja văduvă de doi ani și principalul, cât se poate de frumoasă și foarte bogată.

— **O conferință a lui Tolstoi la Berlin.** Un prieten din Berlin al lui Tolstoi l-a anunțat că poliția germană n'are nici o excepție contra conferinței ce are de gând să țină la Berlin. Subiectul conferinței ar fi o lucrare a lui Tolstoi despre pace: Poliția a impus o singură condiție ca lucrarea lui Tolstoi să o poată citi încă înainte de conferință. Când Tolstoi a primit vestea aceasta, a zis cătră cei din jurul său.

Ce ați zice, să merg la Berlin, știu că nu s'ar bucura la Petersburg de vestea aceasta?

Călătoria la Berlin însă întârpină mari greutate din cauza bătrînețelor și a sănătății subrede a scriitorului. Cartea lui Tolstoi despre pace va apărea cât mai curând în trei limbi.

— **Nepoata papei sinucigașă.** Din Milano vine știrea că nepoata papei Pius X. *Anetta Sardo* care suferia de mai multă vreme de mania religioasă, spunea la toată lumea, că numai atunci va putea ajunge în rai dacă își va curăți sufletul încă aici pe pământ și aceasta se poate face numai prin foc. Astfel zilele trecute și-a vărsat toată haina cu petrol și i-a dat foc. Când au observat o părinții ce face era prea târziu orice ajutor, căci în câteva clipe a murit în urma grozavelor dureri, ce a suferit.

— **Cu balonul la Polul Nord.** Din Friedrichshafen vine știrea că ieri a avut loc în biroul lui Zeppelin o conferință la care au luat parte prințul Enrik al Prusiei, profesorul Hergesett și conducătorul atelierului »Zeppelin« inginerul Colsmann. În conferință au hotărât ca societatea aviatorilor germani să înființeze o comisiune pentru explorarea regiunii polare cu balonul.

x **ACHILLES.** Dacă vă asudă picioarele cumparați o sticlă de »Achilles«, care oprește orice asudare și depărtează mirosul greu de picioare. Întrebuințarea este simplă, modul de întrebuințare se aclude la fiecare comandă. Se poate căpăta, dela preparatorul: Dobay Kálmán, droguist în Bichișciaba (Békéscsaba). Magazin principal în Arad: Drogueria lui Nestor Hanzu; în Budapesta: Farmacia lui Török József Király u. 12 și Andrassy-út 25. Prețul 1 cor.

— **Cel mai bun loc de târguiești de parfumarie, săpunuri, perii de dinți, praful de dinți, ape de gură, praful pentru dame, Cremă de obraji, cosmeticiuri, spongii și instrumente de gumă. Toffelul de instrumente medicale și pentru moașe, la farmacia lui Burger Frigyes cu firma: «la un corn» în Kolozsvár.**

Felurimi.

Cântarea lui Gheorghe Popa. Primit următoarele versuri pe cari ni-le trimite preotul din Dumbrăveni (Bihor).

La mormântul lui Gheorghe Popa :

În planul cel secret
E un câmp verdeos,
În jurul circular
E un șes cu flori pompos.
Sub stratul cel mareț
De rug și tulipan,
Vedem un fir străpuns
De-al sorții arc tiran.
Priviți pacea mormînt,
Cum dînsul doarme lin,
Ce vister ascuns
Cuprinde într'al său sin.
Ah! fir, care ești uscat,
Fii binecuvîntat!
Te las cu braț înalt.
Care ești înmormîntat.

Cântată la înmormântarea comitelui suprem al Aradului Gheorghe Popa în anul 1866 P. Z. scrisă dela N. P. I. șco. în Băița.

Aceasta cântare am aflat-o într'o carte remasă de fostul inv. în Câmp, Gheorghe Popa. — Gh. M. Teaha.

Economie.

Piața de bucate din Aradul-nou.

5 Octomvre 1909.

S'a vîndut azi:

grâu 1000 mm.	14—14.10
orz 100 mm.	9.10—9.20
ovăs 100 mm.	6.90—7.—
secară 100 mm.	6.70—6.80.
cucuruz 200 mm.	4.80—5.00

Prețurile sunt socoite în coroane și după 50 kg.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Budapesta, 6 Octomvrie 1909.

Prețul cerealelor după 100 klgr. a fost următorul:

Grâu nou	
De Tisa — — — — —	28 K. 35—28 K. 70 fil
Din comitatul Albei — —	28 » 15—28 » 60 »
De Pesta — — — — —	28 » 45—28 » 80 »
Secară de calitatea I. — —	19 » 50—19 » 65 »
Secară de calitatea mijlocie	19 » 30—19 » 50 »
Orzul de nutreț, calitatea I.	15 » 20—15 » 60 »
Ovăs de calitatea I. — — —	15 » 50—15 » 80 »

BIBLIOGRAFII.

A apărut: »Educatorul« Nr. 4. Organ oficial al Reuniunii învățătorilor din eparhia Caransebeșului. Revistă lunară pentru educația poporului. Apare sub îngrijirea unui comitet redacțional. Director: P. Bizerea.

Sumarul: Cătră dascălii români de Don Ramiro. În preajma congresului învățătoresc de Petrache, Educația fizică, Observarea naturii de Livia Manciuc, Școala viitorului de Z. Urmează convocarea la adunarea generală a învățătorilor din dieceza Caransebeșului și raportul general al comitetului Societății și celelalte rapoarte, apoi Felurimi, Informațiuni și Poșta Red. Abonamentului anual: 4 coroane. Pentru membrii fondatori al Reuniunii: 2 coroane. Pentru membrii ordinari: 1 coroană, Editura Reuniunii. Redacția și Administrația: Oravița Nr. 811. Un număr singuratic: 40 fileri.

Poșta Redacției.

Un observator. Suntem convinși că ai dreptate, nu găsești însă forma potrivită. Salutări.

»Argus«. Comitetul redacțional, dorind să prevină în chestiunea aceasta o polemică oțioasă, a hotărât să nu publice scrisoarea dv. — deocămdată. Va ține însă seamă de ea în toate chestiunile ce privesc orașelul dv. Multe salutări.

R. R. Cazul nu comportă nici o însemnătate pentru viața publică românească. Las' că se vor răfui ei pe calea legii. Salutări.

Poșta administrației.

George Marincă, Nereu. Am primit 2 cor. abonament până la finea anului 1909.

Ioan Stefanovici, Vinga. Am primit 1 cor. abonament până la finea anului 1909.

Gaut

un scriitor cu praxă.

Plata: 100 cor. lunar.

Dr. Victor Moldovan
adv. în Mocs.

Redactor responsabil Iuliu Giurgiu.

»Tribuna« institut tipografic, Nichin și cons.

DUMITRU MUREȘIAN,
institut Cromo-Litografic.
— **TIMIȘIOARA,** —
Temesvár, Balázs-tér.
(sub banca »Timișiana«).

Telefon 247. Telefon 247.

Primește toate lucrările aparținătoare acestei branșe, precum: **scompturi, planuri, hârtii de epistoale, placate și vignete, mape, nu altcum și anunțuri de cununie, bilete de vizită, invitații la baluri și — concerte, etc. —**

Efectuește multiplicarea cea mai promptă a mechano-autografeilor, pe lângă prețurile cele mai favorabile.

Si sprijinim instituțiunile românești căci numai așa vom înainta!

Asudarea mânilor! Asudarea picioarelor! Asudarea subțioarelor!

încetează în decurs de o oră
dacă folosim

„Sudoran“-ul
a lui Molnár.

Copile epistolelor de recunoștință sunt autentificate de notarul public:

Stim. dle farmacist! Medicamentul »SUDORAN« comandat dela Dta, vă mărturisesc, e bun și mi-a folosit. Primiți mulțămitele mele. Custimă Cont.S.P.

On. d. Molnár János, farmacie la »Duhul sfânt«, Szombathely. Nu pot întrelăsa ca să nu vă fie cunoscut, că medicamentul d-tale »SUDORAN« contra asudării picioarelor și subțioarelor are efect surprinzător și e nevătămător și cu conștiința liniștită îl recomand oricui. Cu stimă Sz. M. căp. inetr., R.

St. Dle! Din »SUDORAN«, leac contra asudării picioarelor, mânilor și subsuori am procurat încă pentru 3 persoane, și întrebându-i despre rezultat, l-au laudat foarte. Cu stimă A. S. învățator, Gy.

St. Dle apothecar Molnár! Răspunzând la cartea d-tale, am cea mai mare recunoștință pentru »SUDORANUL« d-tale. Pentrucă și eu am suferit în mare măsură de asudarea picioarelor și după două massage mi-a trecut de tot. Am mîntuit și alții mulți cu produsul d-tale și te rog să-mi mai trimiți 2 sticluțe — și acestea pentru alții. Am rămas ca stimă G. K. ospătar S.

St. Dle apothecar! Am primit »SUDORANUL« comandat, contra asudării de picioare, mâni și subsuori. Credemă, că cine-l folosește după receta prescrisă, îl află de neprețuit. Custimă F. E. coafăr, F.

Așa zisul »SUDORAN« contra asudării de picioare, mâni subsuori, pregătit de d-voastră, are un efect atât de excelent și sigur, că cu cea mai bună conștiință îl pot recomanda nu numai celor din patrie, ci și străinătății, intrucât »SUDORANUL« între mult toate fabricatele străine, de cari m'am folosit până acum. Îți datorez mulțămită, că m'am scăpat de boala neplăcută. Salut R. A. învățator A.

Se poate comanda la pregătitorul

Molnár János apothecar în Szombathely.

Prețul unui flacon 1 coroană 30 fileri, dacă se trimite suma înainte, porto-franco.

Numai »Sudoran« provăzut cu marcă să se primească

Schwab Kálmán și soț.

fabrică de metale, de cii-
:: sornice de turn și de ::

lanțuri

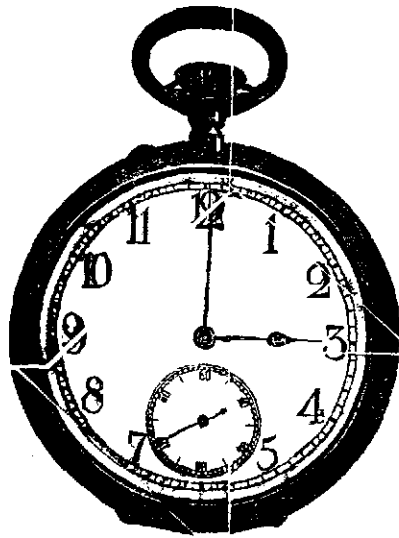
 patentate.

BUDAPESTA
VII. Strada Dembinszky 32.

Se fabrică. Lanțuri patentate, din aramă tare presate prin ce posed o capacitate ire-sistibilă; precum și laturi îmbrăcate în aramă roșie pentru decorat mobile, în toate formele

Fabricație de prima calitate și unică.

Catalog ilustrat la dorință gratuit u sifraco.

Cele mai bune

orologie

— cele mai solide și cele mai după modă —

Juuaeriale

atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă che-zașie de 10 ani și prețuri ieftine, livrează cea mai bună prăvălie în aceasta privință în întreaga Ungaria

BRAUSWETTER JÁVOS

orologier în SZEGED.

CATALOG cu 2000 chipuri se trimite GRATUIT
Correspondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză

Mașină de spălat „Weltwunder“

cea mai bună și ieftină în lume.

Prețul cor. 40' —

Se capătă dela toate fierăriile mai de seamă sau direct dela

Societatea „Weltwunder Company“

WILHELM OBERTH

Mediaș — Medgyes (Transilvania).

— — — Prospecte trimite gratis. — — —

La trimiterea înainte a cor. 40' —, mașina se expediază franco.

Del dinăla atelier de pietri monumentale aranjat cu putere electrică.

BERSTENBREIN TAMÁS és TÁRSA maeștru de monumente și pietri de cimitir

Fabricație proprie din marmoră, granit, labrador etc.

Din pietri de mormânt magazina se află în Kolozsvár, Ferencz József-ut 25.

Cancelaria și magazinul central:

Kolozsvár, Dézsma-u. 21.

Telefon 662.

Filiale: Nagyvárad, Nagyszeben, Déva și Bánpatok.

La apotecarul CORNEL N. DEMETER

în Orăștie — Szászváros (lângă bisericile evang. reform.)

se capătă următoarele preparate de mare folos:

I. Preparate medicale folosite de cei mai vestiți profesori și medici, recunoscute de cele mai bune!

„Dolicin“. Mulți bărbați, femei și copii — cari deja să simțiau în gura morții și folosind tot felul de leacuri, nu să puteau scăpa de cumplita tuse, nădușală (asthma) și tuse sacă, cetiră în fine despre admirabilul «DOLICIN» care are efect de minune contra tusei, răgușelei, durerii de piept, officei, tusei măgărești, catarului, astmei, greutatea de respirat, lungoarei și tusei seci și folosindu-l, se vindecă! La copii și la copile contra tusei măgărești are efect admirabil! Efect asupra apetitului! Întărește corpul! Flegma o topește încât mai ușor să rupe! Ferbințele și asudatul de noapte le înceată; — mărește greutatea corpului, deci contribuie mult la însănătoșare. Prețul este 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Prav contra durerii de cap. Bun și în cazuri de influență. Prețul 1 cor.

Capsic. Reuma, ischias, dureri de oase, — podagra! Știut este că morburile aceste ce dureri teribile cauzează, lăcut pe lângă întrebuițarea diferitelor medicamente, partea cea mai mare a morboșilor cercetează și diferite băi, — și în multe cazuri și acelea-s, sau fără folos sau cu puțin. Chiar niște bolnavi cari sufereau de oase, podagră, reumatizm, răceli de cap, dinți și nervi, — precum și scrintituri, ba chiar și de aceia cari sufereau în morburii de acestea ca: reumă învechită, a cărei durere tot să mută când în mâni, când în picioare, când apoi în spate — și folosind diferite băi fără de nici un rezultat — ca probă au întrebuițat și «CASPICUL», carele aplicându-l l-au aflat de efect admirabil, — scăpându-se de groaznicile acelea de dureri! Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Kaljodsarsaparil. Puțini oameni sunt cari în tinerețele lor să nu fi avut așa numitul «morbul tinerețelor» care neglijându-se, mai târziu se ivesc rezultate neplăcute și periculoase, precum răgușala sifilitică, durere de oase, excese și zgrăbunțe pe față și pe corp, precum și rane sifilitice.

Foarte mulți cari sufereau în boalele acestea, întrebuițând «KALJODSARSAPARILUL» l-au aflat de efect admirabil, — scăpându-se și tămăduindu-se de aceste morburii grele! Prețul sticlei este 2 cor.

Gentaurin. E de minune căți oameni sufer de durere de stomac, sgârciuri, greață, puțină sau chiar nici o poftă de mâncare, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greață și vomare. Știut este cumcă stomacul are cea mai mare funcțiune la susținerea sănătății și vieții — căci dacă acesta nu e în stare să nutrească pe deplin corpul — atunci pierzând din puteri — să nimicește corpul.

Este dovedit că la astfel de boale «CENTAURINUL» este de mare efect. «Centaurinul» e introdus în fiștecare familie ca leac de casă, încât la orice boală sau dureri și sgârciuri de stomac, numai decât să întrebuițează! Prețul este 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Laxbonbons. Inchiderea scaunului e cauza diferitelor morburii, precum palpitatea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine sufer de inchiderea scaunului, numai decât comande «LAXBONBONS»-ul, având efect admirabil. E foarte plăcut de luat, fiind zaharicale dulci, pe care și copiii le iau bucuros. Prețul 80 fileri.

Pentru toate scrieți, trimițând banii înainte, ori cerând să vă vie cu ramburs (plata la scoaterea dela postă), dela

Esență contra bătăturilor (ochi de găină) Prețul 80 fileri.

Prav contra opăritului la copii. Prețul 60 fileri

Prav contra asudatului la mâni și picioare, 60 fileri.

Unsoare contra ritelor. Cu efect sigur și rapid, 1 cor. 20 fil.

Picuri pentru sculament (Tripper-kankó), 1 cor. 20 fil.

Syrup de zmeură! Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahăr rafinat, 1 pachet postal de 5 kilo: 7 coroane. —

II. Preparate cosmetice. Pentru frumsețea și curățenie! — — —

Cream de benzoe mygdale, pentru conservarea și albirea mânilor și feței, dând totodată și fineță deosebită! Delătorează tot felul de pete, bubife, pistonii (mitesser) de pe mână și față, netezește și sbârciturile. Conținut nesticăcios pentru față și mâni. Prețul 60 fileri.

Săpunul de benzoe mygdale, excelent. Preparat din materii fine și mirosari plăcute de flori. Albește și netezește pielea! Prețul 70 fil.

Poudre-Veturien. Acopere foarte bine, încât nici nu se observă că față e pudrată. Întrebuițată cu creamul de benzoe mygdale, scutește de urmările neplăcute ale vântului și soarelui! Este în culoare albă, roză și galbenă. Prețul 1 coroană.

Veturien-Parfenum. Veravioletta, cel mai fin parfum de vioarele, lăcrămioare și scumpie (Irgovan). Prețul 1 coroană 60 fil.

„Ideal“, cel mai nou parfum. Prețul 2 coroane.

„Apa de gură Cremosier“. (Albă sau roșie), delătorează durerea dinților, întărește dinții și gingiile, delătorează mirosul greu din gură! Întrebuițată cu pravul de dinți «Cremosier» face dinții foarte frumoși! Prețul 80 fil. — Pravul de dinți „Cremosier“ face dinții albi. Prețul 70 fileri. — Perii de dinți, fine. Alegere mare.

Esență de China: contra căderii părului, cu rezultat foarte bun. Prețul 1 cor. 40 fil. — China tannopomada: pentru creșterea părului. Prețul 70 fil. — Oleu de nucă: extract de nucă oleică, pentru păstrarea părului. 1 sticlă 80 fileri.

III. Extracte pentru a vă face singuri tot felul de beuturi răco-ritoare și întăritoare, cum și rum și licuer! — —

Cine voiește a-și pregăti singur beuturi bune și ieftine, ba și rum și licueruri foarte fine: întrebuițeze aceste extracte!

Îți poți face: Rachiul de drojdie. Beutură dulce de vișine. Rachiul de bucate. Borovicia. Rachiul de prune. Șlivovită. Rum fin pentru thee.

Apoi licueruri: Allasch. De pere, cireșe. Marascuino. De vanilie!

Prețul pentru a prepara 1 litră costă 40 fil. din oricare extracte!

Apotecarul CORNEL N. DEMETER, Orăștie - Szászváros.

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe un semestru . . . 12 "
Pe o lună . . . 2 "
Fiecare de Duminică
Pe un an . . . 4 Cor.
Pentru România și
America . . . 10 Cor.

Prețuri de zi pentru Ro-
mania și străinătate pe
an 48 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Deák Ferencz-utca 20.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Mulțumite publice și Loc de-
schis costă fiecare șir 20 fil.
Manuscrisurile nu se ina-
polază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Cine-s vrășmașii bisericii noastre?

Alegerea părintelui Iosif Traian Bădescu ca episcop al diecezei de Caransebeș nu a fost întărită. Știrea aceasta străbate azi toate plaiurile românești și pretutindeni unde mai sunt români cu iubire de neam, ei vor tresări izbiți de senzațiunea asta dureroasă. Alegerea părintelui Bădescu este a doua alegere de episcop în mult sbuciumata dieceză văduvită a Caransebeșului. Guvernul a refuzat însă și a doua oară de a întări voința majorității sinodului, a reprezentanților bisericești și mireni ai bisericii noastre. E o bruscare și violare de lege care întrece temeritatea oricărui atac de până acuma asupra bisericii noastre.

Neîntărirea părintelui Bădescu este un triumf al șleahței Burdea-Ionescu. În clipa când guvernul este pe punctul de a pleca definitiv, temându-se de un nou guvern, mai puțin dispus a-i servi ca unealtă pentru poftetele ei de stăpânire, gașca asta a făcut o supremă efortare spre a obține neîntărirea alesului bisericii.

Faptul acesta spulberă toate bănuielele și învinuirile ce se urziseră în jurul alesului episcop din Caransebeș, cari, dacă nu au fost drepte, dar în atmosfera de tăcere și mister ce se creiase în jurul întăririi, erau totuși explicabile, ca răsărite din curiozitatea publicului.

Uimiți și plini de adâncă răzvrătire ne întrebăm: cine sunt vinovații acestei noi căl-

cări a autonomiei noastre bisericești? Vinovatul cel dintâi este sistemul păcătos de guvernământ care lucrează în mod statornic și consecvent pentru surparea bisericii naționale românești. Cărmuitorii noștri văd că ea e cel din urmă adăpost de viață românească, și știu bine că dacă vor izbuti să o surpe, noi vom rămâne descoperiți în bătaia focului vrășmaș. Iată de ce s'au urmat într'un șir neconținut atacurile asupra bisericii noastre, începând cu introducerea limbii ungurești ca obiect obligatoriu în învățământul nostru confesional, în anul 1879. Au urmat apoi legile despre congruă, legile bisericești cari iarăși pe noi ne-au lovit mai mult. În sfârșit a venit la putere cel mai mare dușman al naționalității și bisericii noastre, contele Apponyi, care prin legea sa școlară, prin noua lege a congruei și mai în urmă prin faimoasa-i ordonanță despre catechizare a grăbit cu pași mari munca de dărâmare a bisericii autonome și naționale. Dacă la început zdrobirea ei s'a căutat pe cale legislativă, căutând a-i da măcar justificarea formală a voinței reprezentanței naționale și a suveranului, sistemul de azi a luat o direcție nouă. El lapadă acuma și formele și apucă drumul cel mai simplu și mai comod al ordonanțelor și al practicei administrative. Ordonanța despre catechizare, ordonanțele de aplicare a legii școlare, cari o agravează nesfârșit de mult față cu textul ei original, dovedesc că, regimurile mai nouă trec tot mai mult spre calea asta mai ușoară a nimicirii noastre.

Guvernul nu s'a mulțumit cu atâta. El a

găsit un nou mijloc de slăbire a bisericii și de pregătire a căderii ei, este amestecul în viața ei internă. Am amintit astă primăvară că în mai multe din ordonanțele și rescripțiile sale ministrul instrucției, contele Apponyi începuse a se adresa episcopilor noștri declarând că *nu recunoaște* consistoriile și sinoadele ca foruri *legiuitoare* ci numai ca foruri *consultative* și că hotărârile episcopilor singuri sunt pentru el normative. Mijlocul cel mai sigur de amestec sunt însă *alegerile de episcop* și dreptul de întărire acordat de lege.

Cazul episcopiei din Caransebeș dovedește intențiile guvernului în chipul cel mai eclatant. Prin mijlocul dreptului de întărire guvernul vrea să-și impună cu toată puterea candidații lui agreeți și docili politice sale. Prin al doilea caz de neîntărire se învederează că guvernul e hotărât a nu permite ca voința alegătorilor să biruiască. S'a invalidat alegerea a doua și se pare că pe calea asta se va urma neconținut înainte, până când majoritatea sinodului se va lăsa îndoită de teroare sau mituită de corupție spre a alege o persoană supusă ocârmuirilor.

Neîntărirea părintelui Bădescu, ca și a părintelui Musta, este un simplu popas pe acest drum, un incident după care guvernul trece fără pășare înainte, spre ținta pe care o ține veșnic în ochiu: a decapita biserica prin arhierii incapabili sau vânduți intereelor străine, ființe fără caracter și cinste, cari ar fi chemați să fie executorii voințelor distructive ale guvernelor ungurești.

FOIȚA ZIARULUI «TRIBUNA».

Oscar Wilde.

În jurul școlii de Arte-frumoase din Paris, e o împletitură de străzi înguste, cu hoteluri vechi, case uniforme, cu ganguri umede și trepte strâmte, cu prăvălii întunecoase, de reproducere artistică, antichități și curiozități, cu anticării și crâșme suspecte. La numărul 13 al uneia din aceste străzi — rue des Beaux Arts — mai largă și mai curată decât celelalte, e hotel d'Alsace, unde a murit acum nouă ani, scriitorul englez Oscar Wilde. A murit sărac și singur, câțiva ani după ce Parisul îl cunoscuse bogat, plin de glorie și veșnic înconjurat de prieteni și admiratori. Și într-o zi de iarnă, câțiva din pușinii prieteni cari îi mai rămăseseră, l-au dus la cimitirul Bagneux. Pe una din cele câteva coroane, cel din urmă dintre admiratorii săi, stăpânul hotelului unde murise Wilde scrisese pios:

»Chiriașului meu...«

Oscar O'Flahertie Wills Wilde s'a născut la 15 Octombrie 1856, în Dublin. El moștenea un nume pe care părinții îl îmbrăcaseră »cu cinste și nobleță, nu numai în domeniile literaturii, artei, arheologiei și științei, dar și în istoria țării mele de origină și în evoluțiunea ei ca națiune« — cum se spovedește în »De profundis«.

Încă de tânăr, Oscar Wilde vestea pe artistul paradoxal, individualitatea bizară de mai târziu. La universitatea din Dublin, el obținuse medalia de aur Berkeley, pentru un studiu asupra poe-

ților comici greci, iar la 21 de ani, după ce văzuse Italia și Grecia, luă faimosul premiu »Newdigate«, pentru un poem asupra lui Ravenna. Tinerețea lui e plină de lupte, de încercări estetice, de polemici universitare. Spiritul și paradoxurile sale îl făceau cunoscut, admirat și invidiat; caricaturistii îi publicau portretul, iar scriitorii de teatru vesel îl puneau pe scenă, în satirele lor. La 1881, Wilde își tipări întâia culegere de poeme, cari fură citite și răspândite imediat, în toate țările anglo-saxone. Americanii publicară o ediție a versurilor sale și chemară pe autor să le țină conferințe. Ca și poemele sale, ca și întreaga lui activitate de până atunci, aceste conferințe purtau pecetea unei încrederi în sine aproape impertinentă, pe lângă spiritul și inteligența care le ilumina, pe lângă calitățile sobre ale unui stil pe cât de clasic, pe atâta de afectat. Unii critici francezi îl numesc pe Wilde »Surfait«, — (făcut, de porunca, chinuit; cum s'ar traduce în românește această nimerită expresie). Întreaga operă a acestui scriitor extraordinar de inteligent se resimte de tendința poezii, a gestului. Ca și Heine și Nietzsche la nemți, ca și Baudelaire și alții alții la francezi, el are ceva de farsor în seriozitatea cu care-și asvârle maximele paradoxale, în nasul burghezilor.

Intors din America, unde conferințele și o dramă a sa, *Vera*, avuseseră un mare succes, Oscar Wilde își petrecu întâia tinerețe în Paris și Italia. Numele său de scriitor se fixează însă mai târziu, pe la 1890, când a publicat două volume de poezii feerice, pline de aluzii la contemporanii săi, — și ciudatul roman *Dorian Gray*, despre care se poate spune că e opera sa de căpetenie.

De atunci începe renumele lui Wilde. Însurat cu o femeie frumoasă și bogată, Constance Lloyd, bogat el însuși, plin de glorie, ilustrul tânăr începu să frecventeze lumea snobilor, să dea tonul model și să sfideze. Întreaga societate înaltă a Angliei îl răsfăța; tinerii »dandy« imitau tăietura jiletelor sale și buchetul de flori scumpe, exotice, pe care îl schimba în fiecare zi butoniera redingotei sale.

Scriitorii și artiștii tineri țineau țigara cu gestul său, iar literatura nouă engleză începea să poarte o haină de cinism ușor, de afectare, ca în opera lui Wilde. La Paris, celebrul »Petroniu al veacului XX« începea să facă senzație. Era primit în cercul marilor poeți din generația lui Baudelaire și Verlaine, pentru cari avea mare admirație și cari îl admirau, la rândul lor. Cu gesturi căutate, cari îl prindeau de minune, devenind dela o vreme aproape a doua sa natură, el povestea frumos celebritățile poeziei în proză, încingea discuții estetice în cafenele și surprindea prin nouțetea teoriilor și a hainelor cu cari le îmbrăca.

Era pe vremea când își adunase în volum disertațiunile estetice, sub titlul *Intenții*. Acestei cărți îi urmă o nouă culegere de povești feerice, — și apoi, Seria Lucrărilor sale dramatice. *Evantaliul ducesei de Windermere* *Ducesa de Padua*, se mai joacă și azi, mai cu seamă în America. *Salomea*, drama lui într'un act e cunoscută pretutindeni (a fost tradusă și în românește de Zaharie Bărsan) și se joacă mai cu seamă în Germania. Atmosfera de mister, grandiloquența stilului și prevestirile de moarte cari plutesc în această piesă în afară de puterea ei dramatică, au făcut pe cel mai de seamă compozitor mu-

În felul acesta sinodul pentru guvern e un simplu aparat menit să demoneteze toate valorile noastre personale. Guvernul poate repeta jocul acesta de câte ori do-rește și automatul electoral va trebui să funcționeze de câte ori îi place, primind sus și eliminând jos toate monedele ne-venite, cari se aruncă în el și oprind nu-mai pe cea dorită.

Ce face însă guvernul dacă sinodul ne-înduplecat ar urma înainte să aleagă tot persoane integre și nesupuse voinței gu-vernului, deși în scurt timp seria acestora va trebui să se istovească?

Răspunsul îl găsim într'un articol al unui ziar unguresc din Arad, care are vechi și notorii legături cu cercurile guvernamentale și bisericesti inițiate în planurile guvernului:

Dacă sinodul din Caransebeș nu încerca să împlinească și a treia oară scaunul episcopesc cu o persoană nevrednică, atunci guvernul în virtutea dreptului său de supremă inspecțiune, ar avea pu-tința de a propune pe cineva regelui spre a fi numit episcop.

Planul e deci mărturisit: în caz de reni-tență a sinodului, *autonomia, supt pretextul dreptului de »supremă inspecțiune«, va fi desfășurată dintr'un singur condei.* Și dacă un episcop a fost numit, atunci va fi numit și celalalt, va fi numit și mitropolitul, vor fi numiți preoții, protopopii și capelanii până la cel din urmă cântăreț în strană și crâșnic în biserică; vor fi numiți, firește, cei cari în concurența asta vor oferi mai multe făgă-duieli de patriotism, iar sinoadele și consi-storiile vor fi menținute, de ce nu? ca un nevinovat decor, ca corporații »consultative« ai episcopilor numiți de guvern. Va îndrăzni să crâcnească un singur cuvânt cineva, un episcop sau alt slujbaș bisericesc? Va fi destituit, răspopit sau trimis la mănăstire pur și simplu — tot în virtutea »supremei inspecțiuni«.

Avem pare că sentimentul, că o prăpastie se deschide înaintea noastră.

Cine ne-a adus până la marginea ei? Cine-i vinovatul acestei primejdii? ne în-trebăm în mod involuntar.

Răspundem cu hotărâre: vrășmașii din-lăuntru ai bisericii: *arhieriei noastre.*

Ar fi o amăgire de sine dacă ne-am în-chipui că guvernul unguresc e singurul vi-novat pentru primejdia asta, în care a ajuns biserica noastră. Cine l'ar putea învinui pen-tru asta? Poți învinui pe vrășmașul tău când el nu-și face decât datoria sa de a te lovi și surpa?

Nu, dar trebuie să te răfuești cu vrăș-mașii tăi interni, cari îi întind mâna de aju-tor spre a intra în cetatea drepturilor tale. Nici odată guvernele ungurești nu ar fi putut ajunge cu temeritatea atacurilor lor până aici, dacă atitudinea arhieriei noastre nu i-ar fi încurajat.

Ce au făcut ei însă pentru respectarea voinței sinodului? Am arătat astăprimăvară cum I. P. S. Sa mitropolitul I. Meșianu a mărturisit singur că a lucrat contra părin-telui Mangra, ales la Arad episcop și avem știre pozitivă că tot el s'a amestecat și în afacerea alegerii din Caransebeș, căutând să zădărnicească voința liberă a sinodului. Arhieriei noastre și în primul rând mitropo-litul I. Meșianu este vinovat, este vrășma-șul cel mai mare al bisericii noastre, al autonomiei, libertății și caracterului ei na-țional.

El este de conivență directă sau tacită cu cercurile guvernamentale și iuleznește asaltul contra bisericii, trădând-o. El în-tinde pe ușița secretă a acordurilor și con-vențiilor cheia dela Xilokerkos, care înlez-nește intrarea vrășmașului în cetatea drep-turilor noastre, voind să-și facă episcopi și să-i destitue după plac.

O spunem aceasta fără înconjur și fără teama de a putea fi făcuți de minciună.

El trebuia să-și puie în cumpănă toată influența ca să se respecte voința sinodului și guvernul încurajat de atitudinea lui și a episcopului din Arad, amicul lui Kossuth, îndrăznește să dărime bucată cu bucată au-tonomia.

Congresul național *bisericesc* va trebui să protesteze împotriva nesocotirii autonomiei

noastre și va trebui să cheme la răspun-dere pe arhieriei pentru atitudinea lor vi-novată.

Așteptăm cu toată nădejdea ca el să do-vedească că mai sunt bărbați neatârători în biserica noastră. Vrășmașii din afară trebuiesc alungați, iar cei din lăuntru sdro-biți și omoriți moralmente, căci altcum pre-zența lor e o veșnică primejdie pentru bi-serică și neam. E un războiu pentru exi-stența noastră. Campania e deschisă; noi vom merge înainte și-i vom face față!

Banul Croației disgrățiat. Banul Rauch s'a prezintat ieri în audiență împăratului. Ziarul »Obzor« din Agram află că scopul audienței banului a fost în primul rând darea unui raport asupra proce-sului de înaltă trădare din Agram. Știrile sosite din Viena spun că Majestatea Sa l'ar fi muștrat pe Rauch pentru politica lui antisârbească dusă la extrem, prin care a stârnit o adâncă revoltă în Croația. Ministrul de externe, Aehrenthal, care era de părerea, că procesul după ce s'a judecat de prima instanță să fie suspendat, a desaprobat asemenea politica banului. În urma acestora se crede că banul își va trage consecințele și va de-misiona.

Bosniacii din Budapesta, au trimis cu prilejul anexiunii o telegramă de omagii monarhului și una de mulțumită contelui de Aehrenthal.

Rândunelele primăverii politice.

Kossuth înălțat la rangul de șef al ma-jorității parlamentare, care în realitate nici nu există, a fost primit de împăratul în audiență și s'a reîntors în mijlocul parti-sanilor săi fără însărcinarea de a forma mi-nisterul, precum așteptau amicii sanguinici. Presa maghiară conștiencioasă a numărat minut de minut cât a petrecut fiul lui Lu-dovic Kossuth în cabinetul împăratului și din numărul mare al minutelor ea trage concluziuni favorabile pentru situațiunea do-rită de ea. Dar Kossuth tace și nu știe spune nimic. Ce ar putea să și spună? Oricât de lungă ar fi fost audiența lui, im-

zical al Germaniei, Richard Strauss, — să i scrie partitura muzicală și să ajungă celebru.

Salomea a fost scrisă în franțuzește; cenzura n'a permis reprezentarea ei. La 1894 însă apăru și în englezește, cu ilustrații de Beardsley, în traducerea tinărului lord Alfred Douglas. Acest tinăr lord a fost ruina lui Oscar Wilde. Scrii-torul glorios, omul de lume, esteticianul incom-parabil deviază. »Sătul de a fi în înălțimi, co-borâi în adâncimi, în căutarea senzației noi. Ceeace era pentru mine paradoxul în sfera gân-direi, perversitatea fu în sfera pasiunii«.

După câteva alte volume de teorii artistice, poeme în proză și piese de teatru, cari urmară *Salomeei*, pecetluite toate cu o exagerată notă erotică. căutând veșnic »senzația nouă«, sătul de toate plăcerile pe care viața le întindea din bel-șug, Oscar Wilde lărgi »sfera pasiunii« și căzu în paradoxul acestei sfere. Marchizul Queensbury, și alți domni din elită, geloși de gloria lui Wilde, căutând poate să răsbune înălțimea dela care îi privise dânsul pân'atunci, începură să facă aluzie la moralitatea celui ce scrisese »Dorian Gray«. Oscar Wilde dădu în judecată pe marchis, pen-tru calomnie, — iar rezultatul acestui proces, a fost condamnarea lui Wilde la doi ani de închi-soare grea, pentru fapte cari contraziceau morala

și cădeau în domeniul codului criminal. Procesul acesta a fost cea din urmă flacăra a geniului sa-tanic ce conduse pân'atunci pe Wilde. El în-frunta pe judecător cu răspunsuri insolente, pline de spirit, disprețuitoare.

Dar firul de negațiune care-i străbătuse pân'a-tunci toată viața, se rupse în cele dintâi zile de temniță. Veni pocăința, cu ceasuri de rugă, cu lacrimi, cu poezia sublimă a durerei. În temniță scrise dânsul acel »De profundis« creștin, care e o coardă nouă la harpa ce cântă de veacuri glo-ția mântuitorului.

Filosofia sa la o nouă fază. Epicurianismul exagerat, neînțeleasa căutare a fericirii, de pân'a-tunci, disprețul pentru cei ce suferă, — se pierd în cele dintâi lacrimi de căință. Din temniță, simte el că lumea e altfel de cum o cunoscuse pân'atunci.

Moartea soției și mamei sale, pe care le iubise mult, îi măresc și mai mult disperarea; pierderea copiilor săi îl face să exclame:

»Imi pierdusem numele, pozițiunea, fericirea, libertatea, bogăția. Eram prizonier și sărac. Dar imi mai rămăneau copiii. Dintr'odată, ei imi fură răpiți de lege. A fost o lovitură atât de teribilă, încât n'am știut ce să fac. Căzui în genunchi, imi plecai capul și plânsei, zicând:

»Trupul unui copil e ca trupul Domnului, nu sunt vrednic nici de unul, nici de altul«.

Cu sufletul primenit, el iese din temniță într'o zi de primăvară, la 1897. Dar nu mai găsește aceeași lume în jurul său. Prietenii îl părăsără, iar familia l-se risipi. Nu mai avea nici o țescale, iar gloria de altădată par'că nici nu fusese.

Wilde părăsi Anglia pentru totdeauna, că-lători în toată Italia și se reîntorse la Paris, unde-și luă numele Sebastian Melmoth. Nu mai putea să se ducă în lumea de altădată, fiindcă era sărac și compromis. Cutriera cafenelele lef-tine, se muta din hotel în hotel, suflet chinuit ce pribegeste prin infernul banal al unei existențe mizerabile.

Omul nepăsător de grijile jostnice ale pâinii, copilul răsfățat al veacului său, — era nevoit acum să-și târască sărăcia printre ratații și fe-tele pierdute din cartierul latin, să schimbe pe o masă dinții săi aurii odinioară. Mai mult umilirea aceasta, decât meningita, îi omori în sfârșitul unui Noemvrie ploios, trist ca ziua când a stat pe cheul gării Clapham Junction, în costum de puș-căriaș, cu mâinile în călușe, și când burghezii pe cari îl disprețuia odinioară, îl priveau răsând, ne-știlind cine este, și-l batj coreau și mai mult, aflând cine fusese...

Paris, 23 Sept.

Victor Eftimiu.

Schuber Lajos

vopsitorie de primul rang și atelier de curățit haile de mătase și fire de lână, cu putere de aburi

Szabadka, Beresényi - u. 314.

Primește vopsirea și curățirea de *haine bărbătești și femeiești, uniforme, perdele de dantele și tunis, umbrele, brodării Dantele* vopses: conform gustului celui mai rafinat, după modele. Primesc curățirea de materii de mobile atât în casă, cât și afară de casă. *Mănuși de glassé și rocuri de piele* se vopsesc elegant. — Hainele de doliu se vopsesc în decurs de 24 ore. — Comandele poștale se execută prompt și conștiințios

păratul n'a putut în fond să-i descopere altceva, decât că partidele unite, cari au primit datoria prin un contract formal de a da Ungariei reforma electorală, nu și-au împlinit această datorie și că desunirea lor de astăzi nu poate să zădărnicească realizarea reformei indispensabile. Silințele lui Kossuth de a dovedi că partidul său, pe care »are onoare« a — nu-l conduce, cântărește tot atât cât partidele unite, au rămas firește zadarnice.

Efectul audienței lui Kossuth se poate judeca însă și după alte simptome, ce se manifestă în viața publică. Pe Lângă Lukács, fostul *homo regius*, și Khuen Héderváry, fostul ban al Croației, cari din când în când, la momente potrivite trec în zbor peste orizontul politic întunecat al Ungariei, a părăsit acum pitulușul său și Kristoffy fostul ministru de interne al guvernului Fejérváry, și se anunță că este totdeauna gata la servicii. Vine acum și ruginitul conte Nicolae Mauriciu Eszterházi și declară, că nu este chip a scăpa de reforma electorală și ea trebuie îndeplinită. Numele lui Albin Csáky este împins în arena publică și sigur nu fără temei. Până și nabobul ungarilor, contele Tassilo Festetics, este scos pe plan ca unul, care a fi chemat să joace un rol în situațiunea viitoare a nenorocitei Ungarii.

Este departe de noi a vedea în purtătorii acestor nume, cari ies acum la suprafață, »rândunele« bine vestitoare. După concepțiile ungurești acești oameni politici mai curând ar fi clasați în familia cucuveicelor decât a rândunecilor. După ce însă în viața constituțională ungurească falsificată toate sunt pe dos, și îndreptarea ei are să se îndeplinească cu mijloace tot pe dos. Principiul liberal al dezvoltării democratice este astăzi reprezentat la noi nu prin partide politice, nu prin guverne, nu prin parlament, ci prin Coroană. Dinastia se află într-o luptă fățișă cu toate partidele ungurești pentru a stoarce dela aceste o reformă electorală pe base largi democratice. Partidele de toate nuanțele »liberale« se opun din răsuputeri la aceasta reformă, fiindcă ele ar scăpa frânele din mâni, când popoarele ar fi chemate la urna electorală. Egemonia rasei maghiare, pe cari ele se fac a o apăra, este numai un pretext, sub care să ascunde egoismul lor. Pentru ce în această situațiune cu totul pe dos n'ar fi chemate »cucuveicele« să îndeplinească rolul »rânduicilor și să prevestească primăvara politică? Dacă partidele cu etichete liberale se înhamă la carul reacționar, și monarchul se pune în serviciul democratismului, pentru ce nu s'ar angaja autocrați și conservatori ruginiți a deschide drumul liberalismului? Nu doar de dragul ideii democratice, doamne ferește, ci pentru a servi pe domnul țării, dela care au primit ei toate privilegiile sociale și materiale, de cari se bucură în tihnă. Nu vrea un Kossuth să introducă în Ungaria votul universal, iată că se găsește un Tassilo Festetics, care vrea s'o facă!

Ar fi grăbită concluziunea, când din sborul acestor vre-o câteva rândunele sau cucuveici ungurești am prevedea primăvara politică. Ea poate să fie încă departe. Geruri și înghețuri pot să împiedece încă sosirea ei. Furtuni și alte tempestăți pot să o amărască. Vântul însă suflă a primăvară și căpeteniile »liberalilor« Wekerle, Andrássy, Apponyi și Kossuth stau plouați. Audiența din urmă a lui Kossuth la Impă-

rat se zice ca n'ar fi cea din urmă, au să mai urmeze și altele. Impăratul nu se grăbește în luarea hotărârilor sale înalte și importante, cu tot zorul, ce se dă dela Budapesta. Pasul său este majestos în adevăratul înțeles al cuvântului. Va fi el tot atât de sigur și de neșovăitor, precum este de cumpănit și de precugetat? Urma va alege.

Și noi românii putem sta liniștiți și cu sânge rece în fața situațiunii încordate de astăzi. Punctul nostru de vedere a fost încă dela începutul erei așa zise constituționale, dela nenorocita transacțiune dela 1867 același pe care s'a pus și stă astăzi dinastia.

Pătrunși de principii democratice și adversari ai egemoniei de rase și de clase am cerut drepturi politice egale nu numai pentru noi, ci pentru toate popoarele patriei. Votul universal este un punct înscris în programul nostru național și am fost și suntem unicul partid în monarchie care ne putem provoca la aceasta cerere veche. Kossuthiștii își dau aierul că și ei și-ar fi fixat acest punct, cece însă nu corespunde cu realitatea; programele lor nici mai vechi nici mai nouă n'au înscris niciodată votul universal. *Interesele noastre politice le-am legat strâns de interesele dinastiei și ale monarchiei.* Astfel eram și suntem în pozițiune a practica o politică dinastică, care a devenit pentru noi tradițională. Din cauza șovinismului maghiar impetuos noi românii am fost puși la colț și la colț am rămas până în ziua de astăzi.

Acum dinastia și monarchia se vede silită a-și apăra interesele sale. Noi, cei din colț, nu putem să zicem decât: cu atât mai bine, căci interesele dinastiei și ale monarchiei sunt și ale noastre, pentru care am obosit a lupta. Pentru noi poate să fie și indiferent, dacă primăvara politică va fi prevestită prin rândunele sau cucuveici ungurești, numai prevestită să fie și mai ales să și vină într'adevăr cu toate frumusețile ei în interesul dinastiei, al monarchiei și al nostru.

Din România.

Inaugurarea portului Constanța. Publicăm mai jos programul complet al inaugurării portului Constanța, ce se va face cu mare solemnitate în ziua de Duminecă, 27 Septemvrie a. c. v.

Majestățile Lor Regele și Regina împreună cu familia princiară, vor sosi la Constanța în ajunul inaugurării Sâmbătă 26 Septemvrie la orele 5 seara. Majestățile Lor și Altețele Lor Regale, vor petrece noaptea în palatul reședinței regale.

Duminecă la orele 10 dimineața, Majestățile Lor și familia princiară se vor duce cu automobilul în port, unde vor fi primiți în fața magaziiilor de silozuri, într'un pavilion anume construit.

Un serviciu divin solemn va fi oficiat de S. S. Episcopul Dunării de jos. În urmă se va da cetire actului comemorativ, care va fi semnat de Augustii noștri Suverani, familia princiară, ministrii și înalții demnitari ai Statului. M. Sa Regele va așeza o piatră comemorativă la magazia de silozuri.

În urmă M. Sa Regele apăsând cu degetul pe un buton electric, va pune în mișcare întreg mecanismul magaziei de silozuri, care este terminată și cu ajutorul căreia vaporul »Iasi« al S. M. R. va fi încărcat cu cereale și va pleca la Rotterdam.

Augustii noștri suverani și familia princiară vor vizita magazia de silozuri, unde alte persoane nu vor putea să intre în acel moment din cauza îngustimei scărilor.

Ceilalți invitați sunt rugați să viziteze instalațiunile după prânz dela orele două și jumătate în sus.

MM. LL. și AA. LL. RR. se vor imbarca apoi în barca regală, care îi va conduce până la far, la intrarea portului, unde suveranul va tăia cu niște foarfeci de aur panglica ce închide intrarea în port.

O piatră comemorativă va fi pusă de M. Sa la baza farului. Invitații vor urmări barca regală pe bordul vaporului »Principesa Maria« și pe mai multe remorchere.

Augustii noștri suverani și Altețele Lor Regale se vor mai duce cu barca la portul de petrol. Într'un tren special, familia noastră regală va trece prin tunel, până la stațiunea de descărcare a vagoanelor-cazane, unde un tren de petrol va fi descărcat în rezervorii.

Augustii vizitatori vor vizita apoi portul de petrol.

Majestățile Lor și familia princiară se vor re-intoarce la reședința regală, cu trenul regal, prin gara Constanța oraș, unde vor sosi la ora 1 d. a.

La orele 7 jumătate seara un mare banchet de 250 tacămuri va avea loc în port. Va lua parte și familia noastră regală și princiară.

După banchet, o serbare pe apă cu iluminatii se va organiza în port. Suveranii și Principii moștenitori vor face o preumblare în port, pe bordul vaporului Regele Carol.

La aceste frumoase serbări au fost invitați și foștii președinți ai consiliilor de ministri, foștii ministrii ai lucrărilor publice, biurourile senatului și camerei, precum și toți marii demnitari ai statului.

Presă de dincolo și cauza noastră.

Neglijența ei față de luptele noastre.

Informatori cușer.

»Neamul Românesc« și N. Iorga.

Ce ar trebui să facă românii străini stabiliți în Țară.

Desvoltarea acestui subiect ar trebui să ia forme cu mult mai vaste, decât acelea, ce le putem fixa în cadrul unui articol de gazetă. Subiectul merită toată atenția publicului românesc de dincolo, mai ales a acelora, cari sunt chemați să dea o schimbare radicală neglijenței ce stăpânește presa română de dincolo față de cauza nu numai a noastră a Românilor subjugăți de sub coroana sf. Ștefan, ci și a fraților noștri împărțișiți de aceeaș soartă de sub dominațiunii străine.

Felul ușor cum să tratează chestia noastră, care nu e numai a noastră ci a românilor de pretutindeni merită cea mai nemiloasă înfierare. Gazetele celor două partide istorice și astăzi și ale celui de-al treilea, sunt atât de slab informate în ce ne privește pe noi, iar în discuții cu asupritorii noștri sunt atât de anemice, încât de multe ori ne vine să ne întrebăm, dacă inima fraților noștri din Regatul liber mai bate de dorul nostru, dacă pumnul lor să mai strânge, atunci când crutul dușmanului troznește pe spatele noastre.

Răsfoiți numai colecțiile tuturor organelor de partid dela obârșia lor până astăzi și vă veți convinge de sinceritatea aserțiunilor noastre crude, ce e drept, dar din nenorocire foarte adevărate. Ici și colo câte o sarbădă informație: »De peste munți« sau »D'outre monts«, câte un mic articol ca umplutură fără miez, fără cunoștințele elementare asupra situației noastre, fără fond, fără acea tărie de convingere, care face să vibreze sufletele acelora care-l cetesc. În nici unul din ziarele românești din Regat n'o să găsim vr'odată vr'un articol care să aprofundeze seriozitatea cauzei noastre, care să cultive opinia publică a fraților noștri în direcția aceasta, cu mult mai însemnată decât să fie dată cu totul uitării.

Este revoltător, când știm și — dacă nu ne-am jena am putea aduce probe, — că pătura supra-

pusă a Țării românești, aceea dela care ar trebui să porniască indemnul, nu numai că nu ne cunoaște, dar are cele mai curioase și stângace păreri atunci, când e încurcată într-o discuție asupra stărilor noastre politice culturale și sociale.

Rămâi ulmit când cutare deputat sau senator, fost, sau actual, te întreabă cu o nemai pomenită lipsă de orientare: *în ce limbă apar gazetele D-voastră?* sau cutare profesor ori funcționar superior cu o inimă destul de liniștită: *Doi deputați aveți Dom'le?; La Viena apar ziarele, Da? Dv, licee românești aveți? și câte și mai câte cercetări de o extraordinară naivitate.*

Vina acestei condamnabile lipse de cunoștințe să atribute în mare parte presei de dincolo. Zic în mare parte numai, pentru că boierimea absentistă ar putea să vie să ne cunoască aci acasă — măcar în drumul spre Paris, dacă nu altcum — fără să-și ia osteneala să răsfoiască o gazetă oarecare. Și atunci când ne-ar cunoaște în toate amănunțele vieții noastre, poate că s'ar îndura să schimbe realitatea dureroasă în ce privește țara legăturilor între noi — și lăsând certurile rușinoase de partid, s'ar pune cu toată inima să cultive opinia publică în favorul nostru, ei care conduc destinele regatului liber dela Dunăre și în mod indirect influențează și cauza noastră.

Suntem în preajma unor mari serbări naționale și culturale ce să dau la Sibiu. Inima întregii suflări românești trebuie să se îndrepte astăzi către festivitățile date cu prilejul aniversării centenarului celui mai mare Arhieru, ce l-a avut neamul nostru din Transilvania și Ungaria, urmate de serbările Astrei și de hotărârile marelui congres bisericesc.

Avea-va însă neamul nostru vr'un folos real dela aceste festivități, dacă nu se vor trimite rapoarte până în cele mai răslăfite ținuturi? Desigur că nu și de aceea e bine ca momentele acestea mari în Istoria neamului nostru să le simtă întreaga suflarea românească și să se eternizeze în tot locul pentru urmașii noștri. Iată de ce ținem, ca cu această ocazie să ia parte la aceste serbări — așa cum nu le-a fost obiceiul — și ziaristi din România, care sunt cei mai chemați informatori.

Informatori cușer.

Nu odată am dat loc acestei deplorabile stări de lucruri în coloanele ziarului nostru și am atras atenția directorilor de gazele românești asupra faptului, că intenția jidanilor informatori este de a duce pe căi rătăcite opinia publică și de a scăpa momentele ponderoase în politica noastră românească. Cu toate acestea s'a adoptat și se menține încă sistemul aproape invariabil de a se servi de corespondenți evrei, cari — bine înțeles — nu pot oferi publicului concepții mari, și umblă numai în ruptul capului după senzații. Ce e drept, că ființa însăși a ziaristicii române de dincolo e dornică după senzații și publicul a fost crescut în aceasta direcție așa încât astăzi e periclitată existența unei gazete, care vrea să se mențină în cadrele unui material mai serios.

Comercializarea aceasta a gazetăriei însă poate avea cele mai grave urmări, căci ca și o lectură imorală — ea strică caracterele și influențează asupra moralului public. De-aceea este absolut necesar, să se înceapă odată cu eliminarea din corpul gazetelor a prisosului de senzații și să se înlocuiască încetul cu încetul cu o lectură edificatoare — în primul rând cu chestia noastră a românilor subjugată.

Informatorii cușer vor cădea dela sine, atunci când se va reforma gustul publicului, care nu corespunde astăzi ideilor mari ce urmărim.

»Neamul Românesc« și N. Iorga.

Oricât de tare s'ar supăra cele două partide istorice și tânărul partid conservator-democrat, trebuie să afirmăm cu toată sinceritatea, că singura legătură sufletească a românilor de pretutindeni e »Neamul Românesc« al domnului N. Iorga.

Felul cum d. Iorga a înțeles durerile noastre și cum d-sa caută a vindeca ranele organismului nostru social, ni l prezintă ca pe cel dintâi bărbat al Țării Românești, către care privirile noastre ale românilor de pretutindeni trebuie să ni-se îndrepte și căruia noi, cei cari avem partea noastră de răspundere trebuie să ni deschidem inima.

Ni se va imputa poate, că mai sunt și alți bărbai politici români, cari sunt înălțuiți de aceleași sentimente.

Acestora li vom observa că faptele lor nu coincid cu ceea ce simt, și că sunt prea mult ocupați cu politica de partid, pentru a se putea ridica deasupra acestor frământări absurde și a îmbrățișa ideile mari, cari duc la desrobirea neamului nostru. Nu e locul aci să ne adâncim și în politica externă a regatului, nu vom uita însă să ni spunem cuvântul și în aceasta materie, crezând că vom trezi cu un ceas mai curând atenția politicianilor români asupra pericolului ce ne amenință, prin înfrățirea ideilor lor cu ale dumanilor firești ai neamului nostru.

D. Iorga singur a descoperit acest pericol. Încercările d-sale de a ne salva însă, în loc să fie alimentate și sprijinite de guvernul țării sunt socotite ca neserioase și în multe locuri ideile lui luate drept nebunii.

Faptul acesta — destul de trist — nu va decuraja însă voința de fier a acestui gigant — al cugetării românești și »Neamul Românesc« va fi pentru noi și de aci înainte singura lectură care ni vine de dincolo.

Am dori numai să se dea odată pe săptămână și un număr popular cu informații din părțile subjugate, care să pătrundă până în cele mai adânci mase ale poporului, acolo unde credem, că încă n'a răzbit cunoștința de ființa noastră etnică și unde durerile neamului nostru n'au fost încă simțite. »Neamul Românesc« va trebui să formeze nervii organismului nostru etnic întreg.

Ce-ar trebui să facă Românii din Ardeal așezați în România.

Poate că e nedreaptă acuza noastră față de românii din regat, când vedem că cei cari se despart de noi și trec în România liberă uită cu totul de datorințele ce le au în direcția ce ne preocupă. Sunt atâția transilvăneni cu situații mai mult sau mai puțin splendide, cari dacă n'au fost răpiți de curentul politicii de căpătuială, s'au mulțumit să se înfunde în vre-un colț de cafea, nevisând nici măcar la laurii unei glorie literare.

Lipsa de inițiativa și lincezeala în care zac acești frați ai noștri nu li-o putem erta și este momentul suprem să se ridice toți ca unul, pentru a forma stavila de apărare împotriva urgiei cutropitoare.

De acolo ar trebui să porniască orice inițiativă căci văd că aci orice mișcare nobilă ni-e înăbușită în germen.

O organizare puternică, care să cuprindă pe toți românii transilvăneni de ori ce condiție, un organ puternic, care să serviască exclusiv interesele noastre și numai atunci se vor achita de obligațiile ce le au față de neamul lor.

Ceasul din urmă a sunat. — Orice întârziere lărgește groapa în care vrea să ne arunce dușmanul.

„Astra“ la Sf. Mihaiul Român.

— Corespondență particulară. —

Amăsurat invitații și programului stabilit și publicat mai înainte, Duminică în 3 l. c., după amiazi, s'a ținut adunarea generală a despărțământului »Timișoara—Astra«, sub cerul liber, în curtea bisericii din Sf. Mihaiul Român, o frunțasă comună situată la câțiva km. departe de Timișoara.

La sosirea în comună, parochul Groza ne-a întâmpinat în mijocul poporenilor cu câteva frumoase cuvinte de binevenire exprimându-și totodată mulțumita sa și a parochienilor săi, că această adunare s'a fixat a se ține în comună Sf. Mihaiul Român pentru ca și această comună curat românească să se inițieze cât de puțin în scopurile și faptele frumoase ale celei mai de seamă instituțiuni românești din Ungaria, adică ale »Asociațiunii«, la ceace directorul despărțământului, R. Cărăbașiu, i-a răspuns mulțumind pentru primire și accentuând, că am venit cu dragoste în aceasta comună, pentru a putea ține adunarea generală proiectată.

Intrând apoi în curtea bisericii, la masa prezidențială, d. R. Cărăbașiu în calitate de președinte deschide adunarea, schițând ființa, scopul și principalele faze de până acum ale »Asociațiunii« și numind în urmă ca notar pe membrul L. Magdu, iar ca verificatori al socotelilor pe dnii advocați: Dr. Cosma, Dr. Adam și parochul Groza.

Trecându-se la punctul următor, Dr. Crăciunescu citește excelenta sa disertațiune despre »alcool«, arătând toate relele provenite din acest flagel al omeniei, care în alte părți nu numai, că a sărăcit popoare întregi, dar le a și nimicit aproape total, ca d. ex. pe indienii din America.

A mai stins în treacăt și alte rele ce bântue și sunt destul de »în floare« încă la poporul nostru dela țară, luxul, cu deosebire la femei, apoi »domnia« asta rău înțeleasă a țăranilor noștri de a nu-și da copiii la meserii, prea multele sărbători, etc.

Apoi, după verificarea socotelilor din partea d-ilor adv. Dr. Cosma, Dr. Adam și parochul Groza, pe cari le-au aflat în cea mai deplină ordine, vorbesc dnii adv. Dr. Cosma și Dr. Adam, arătându-se nemulțumiți cu numărul restrâns de poporeni ce este de față și demonstrând prin exemple eclatante cât de încurajate și îmbrățișate sunt la alte popoare acest fel de instituțiuni, cum este »Asociațiunea« noastră.

În urmă nefăcându-se nici o propunere, directorul despărțământului mulțumește celor prezenți pentru participare și declară ședința de închisă. Parochul local Groza prin câte-va cuvinte frumoase își ia apoi rămas bun dela cei de față.

Am mai observat, că femeile țăranilor noștri din comună s'au abținut cu totul dela participarea la adunare. Oare, ele n'ar fi avut ce să asculte și n'ar fi înțeles, ori nu le-ar fi interesat? Căci, acolo nu s'a vorbit nimic ce n'ar fi putut pricepe și ele! Din contră! Dr. Crăciunescu în disertațiunea sa, a atins și luxul fără senz, fără nici un înțeles, al hainelor, salbelor de bani, etc. ce împetrestiează în toate culorile și nuanțele posibile așa de fără rost și numai frumos nu, portul femeilor noastre dela țară. Oare, asta cel puțin nu le-ar fi interesat și pe ele?

În tot cazul, poporeni din Sf. Mihaiul-Român ar fi putut fi și mai mulți la această adunare.

Din Timișoara a luat parte aproape întreaga inteligență română, din care am remarcat pe d-nele: Dr. Adam și Magdu, dir. Cărăbașiu, adv. Dr. Cosma, Dr. Adam, Dr. Crăciunescu și Dr. Cioban; medicii: Dr. Gherguța și Dr. Liuba, secretarul Damian cu funcționarul de bancă Corvin din Orăștie; teologul Russu, funcționarul dela »Timișiana«: Magdu, Russu, Hodăgiu și Negruțiu; funcționarul de »Păstorul«: Drăgan, funcționarul dela magistrat: Voica, etc. etc.

Până la plecarea trenului ne-am intrunit în casa ospitalieră a parochului local Groza, iar a-junși în Timișoara, am petrecut cu toții câte-va minute vesele în cafeneaua Kronprinz.

Timișoara, 5 Octomvie 1909.

Delabrașov.

Situația politică.

Prevederile partidului kossuthist au fost pentru azi cât se poate de nefavorabile. Ziarele vieneze au apărut aseară iarăși pline de atacuri la adresa lui Kossuth, pe care nu-l cred depositarul adevărat al încrederii partidului. Kossuth e inconsecvent, spune »N. Fr. Pr.«, deoarece ca ministru a consimțit pentru ajurnarea camerei până după soluțiunea crizei, ca șef de partid însă a provocat însuși hotărârea, ca ședințele să se menție. Astfel i-s'a creat coroanei situația insutenabilă de a nu putea detrage camerei pe bărbații politici, a căror părere ar fi dorit eventual s'o mai asculte în diferitele faze ale crizei. Kossuth, rezultă de aici, e un manechin fără voință, aservit cu totul elementelor nemature, devenite azi precum-pănitore în sânul partidului, și ca atare nu poate să fie omul care să obțină încrederea monarhului.

Anevoiențelor de natură obiectivă, scrie tot »N. Fr. Pr.« li-s'au adaus anevoiențe de natură subiectivă, după ce Andrassy a declarat categoric că nu va mai sta alături de Kossuth în nici un cabinet. Coroana, neputând împlini nici pretențiunile exagerate ale kossuthiștilor și nici cererile militare ale 67-iștilor, va fi nevoită să numească un minister provisoriu pentru conducerea tratativelor de aplanare. Ziarul prevestește de aici peripeții foarte grave în desfășurarea crizei.

Kossuthiștii ajung de altfel și în țară din ce în ce mai izolați și mai dușmăniți. Hotărârea partidului poporal, după care acest partid nu va mai lua parte la ședințele camerei până după soluțiunea crizei, a stîrnit un viu resentiment între kossuthiști. Se crede că și constituționalii vor aduce o hotărâre în conformitate și astfel în cameră vor rămânea singuri kossuthiștii, ca să-și poată juca neturcurați mendrele terfelind cu micile lor stratageme de interese prestigiului parlamentarismului unguresc.

Aceasta fiind situația partidelor unguerești, cei inițiați cred că Majestatea Sa își va amâna hotărârea până după ajurnarea camerei.

Congregația comitatului Caraș-Severin.

Marți s'a ținut adunarea congregeției comitatului Caraș-Severin la care membri români au luat parte în număr prea mic. Totuși s'a încins o vie discuție asupra mai multor chestiuni românești. Reproducem, după »Drapelul«, părțile relative la români din această discuțiune.

Prim-comitele C. Fialka deschide adunarea la ora 9^{1/2}, salutând în puține cuvinte pe cei de față.

Înainte de a se intra în ordinea zilei Dr. Aurel Ciupe prezintă în numele său trei interpelațiuni:

1. Dacă are cunoștință vice-comitele de rolul dublu al primarului Octavian Bordan din Caransebeș ca redactor al »Severinul«-ui și ca primar, birfind în cel mai murdar mod în prima calitate bărbați de frunte ai vieții noastre publice, cărora în a doua calitate le dă toată cinstea ce li-se cuvine. Și dacă are cunoștință, dacă ține de compatibil cu caracterul de ofician acest rol abject de redactor al unei fișice detestabile.

2. Dacă ține compatibil cu spiritul constituțional-autonom și cu interesele orașului Lugoj acel conventicul, pe care l-a convocat, ca să impună orașului Lugoj urcarea salariului căpitanului de poliție, fără de a ținea seamă de dorința orașului relativ la ocuparea acestui post?

3. Dacă ține de compatibilă cu demnitatea prezi-

dentului Comunității de avere acel rol funest, pe care îl joacă în cele politice Burdea, ca exploatator al »patriotismului« ca marfă. Între altele aduce ca exemplu cum Burdea, ca prezident al Comunității de avere, a silit pe un diurnist al acelei Comunități să ia răspunderea în fața curții cu jurați pentru 4 articoli »agitorici« ai avocatului acelei Comunități Dr. Nicolae Ionescu, pentru cari articoli a fost condamnat diurnistul Amos Tulea la temniță de stat și ulterior a mai fost dat afară și dela Comunitate.

Dr. M. Deutsch face propunerea, ca îndată după raportul vice-comitelui să se pună la ordinea zilei curenda relativ la secularizarea averilor bisericesti.

Dr. Em. Jakabffy arată o volnicie revoltătoare, comisă de prim-pretorele din Recița față de un căsăp din Crașova Paul Tăroată, căruia după 9 luni l-a negat liberarea certificatului de practică, pe care era dator să-l dea în 3 zile și pe deasupra l-a mai condamnat la 4 zile reclusiune fără nici o bază de drept. Caz, care ar fi cu neputință, dacă vice-comitele și ar lua timp să exercieze controlul impus de lege.

Vice-comitele A. Issekutz răspunde lui Dr. A. Ciupe, că nu se simte îndemnat a controla atitudinea publică a primarului și prezidentului Comunității de avere, iar în chestia salariului de căpitan al poliției din Lugoj tocmai în interesul orașului a convocat acea consfătuire intimă, care n'a urmat alt scop, decât orientare și informare reciprocă.

Intrându-se în ordinea zilei, se votează preliminarul comitatens pro 1910 și impozitul adițional comitatens de 4 proc. pentru acoperirea deficitului.

La raportul vice-comitelui face d. C. Huszár propunerea, ca pe baza materialului cetit de Dr. Aurel Ciupe, să se deschidă cercetare disciplinară contra lui Octavian Bordan și Constantin Burdea.

Păr. A. Groza rostește un mare și avântat discurs, în care cere, ca nu prin jandarmi, ci prin suprimarea crâșmelor să se ridice nivelul moral al populațiunei. Aduce un exemplu instructiv din comuna sa Coșteul mare, unde au fost la ordinea zilei furturi, jafuri și omoruri câtă vreme a stat deschisă crâșma în fața bisericii și școlii. Acum iar s'a dat licență de a vinde beufuri în sticle sigilate în fața școlii, ceiace oferă tinerimei de nou exemple stricacioase. Face apel la vice-comite să intervină în interesul moralității publice, care este interes de stat.

Dr. C. Jurca insistă să arate cum a nesocotit primpretorele dela Recița interesul comunei Doman la contractul cu societatea căilor ferate în chestia dreptului de cărbunărit.

Prim-comitele, după ce în repetite rânduri l-a somat pe vorbitor să nu atingă chestii, cari s'au rezolvit la interpelațiuni, detrage vorbitorului cuvântul

Dr. C. Jurca protestează.

Dr. I. Haus aprobă poziția lui Dr. C. Jurca, iar Dr. Jakabffy dă dreptate prim-comitelui.

Vice-comitele A. Issekutz nu admite discutarea propunerei lui C. Huszár, după ce chestiunea aceasta ca și cea sulevată de Dr. C. Jurca, s'a rezolvit prin luarea la cunoștință a răspunsului, ce s'a dat la interpelații. (Vii proteste contra vice-comitelui). Părintelui A. Groza îi promite, că va face ce-i stă în competență, deși este dator a ținea în vedere interesele fiscale ale statului.

Celelalte puncte dela ordinea zilei s'au primit fără dezbateri. În comitetul administrativ au fost aleși din partea românilor domnii: Ioan Boros și Dr. G. Popovici.

Mare dezbateri s'a desvoltat numai la chestia secularizării, propunând comitetul permanent trecerea la ordinea zilei asupra acestor curende, lipsite de actualitate.

Dr. A. Ciupe a făcut în numele său contra-propunere, ca să se adreseze dietei o adresă, în care să se reclame secularizarea averilor bisericesti, motivând-o aceasta cu marea nedreptate ce se face, când unii episcopi și preoți de abea au din ce trăi, pe când alții beneficiază de venite princiare.

Un mare discurs în interesul secularizării a rostit Dr. M. Deutsch, dovedind că averile din chestie nu sunt propriamente averi bisericesti, ci de stat, pe cari statul le a dat bisericilor în schimbul unor prestații, cari azi au încetat.

La interesantul discurs a răspuns mai întâiu Fr. Suttág și apoi Dr. E. Jakabffy militând contra, căci aici e vorba de o avere a bisericii, care nu se mai poate întrăina.

Majoritatea a primit propunerea treceri la ordinea zilei. Congregația s'a încheiat seara la ora 6 și jum. după ce a mântuit toate obiectele dela ordinea zilei.

Știri telefonice.

— Dela corespondenții noștri. —

Intervenția curiei papale desmintită.

Viena, 8 Octomvrie. »Politische Korrespondenz« află din Roma, că în cercurile dela Vatican se desminte știrea că clerul român greco-catolic ar fi reclamat Curiei papale o intervenție contra ordonanței lui Apponyi.

Audiența lui Wekerle.

Viena, 8 Octomvrie. Wekerle a fost primit azi în audiență de împăratul, dela orele 11 și jumătate până la 12 și jumătate. După audiență Wekerle a declarat că a rugat pe împăratul să desărcineze cabinetul coaliționist, împăratul însă nu i-a dat încă rezultatul său, ci i-a spus numai că va desărcina cabinetul în zilele cele mai apropiate. Hotărârea definitivă a împăratului se așteaptă deci la începutul săptămânei viitoare.

Wekerle a vizitat apoi pe ministrul de externe, cu care a avut o consfătuire. În privința altor audiențe nu s'a luat încă nici o hotărâre.

Ședința de azi.

Budapesta, 8 Octomvrie. Ședința de azi s'a deschis la ora 11 și a durat abia trei sferturi. Nu s'a desbătut nici o chestie importantă. Alegerea celor patru membri în comisia de emigrare s'a pus la vot. Rezultatul voturilor se va publica în ședința de mâine. Pentru mâine vor fi interpelații și raportul comisiei de imunitate.

Moștenitorul și Kossuth.

Budapesta, 8 Octomvrie. »Neue Freie Presse« de azi aduce la loc de frunte un articol din peana unui distins personaj politic din Budapesta. În articol, care e intitulat »Francisc Ferdinand și Ungaria«, se spune, că un bărbat politic ungar a încercat să obțină sprijinul moștenitorului de tron pentru un compromis între coroană și kossuthiști. Arhiduele Francisc Ferdinand ar fi declarat atunci următoarele:

— Eu nu am împotriva lui Francisc Kossuth nimic de obiecționat, cu toate că e fiul lui Ludovic Kossuth. El e doar un om politic moderat. Lui nu i se poate însă încredința conducerea afacerilor, deoarece firea lui șovăitoare poate să aducă primejdii. Francisc Kossuth nu va fi în stare niciodată să-și ducă la îndeplinire voința proprie, ci el va executa totdeauna voința celor cari îl inspiră, pe a acelui care a reușit să părească cel din urmă camera lui.

»Homo regius«.

Viena, 8 Octomvrie. Fostul primar al Budapestei sub regimul lui Fejérvary, Bela Rudnay, a sosit azi la Viena. În cercurile politice de aici se crede că nu este exclus ca împăratul să i dea lui Rudnay o misiune politică.

Declarațiile lui Kristóffy.

Budapesta, 8 Octomvrie. Corespondentul ziarului »Venkov« din Praga a avut o consfătuire cu Kristóffy. Acesta ar fi declarat, că cu un program al reformei electorale pe baze democratice va obține cu siguranță majoritatea în Ungaria. În cazul, dacă ar fi el chemat în fruntea afacerilor, nu va mai recurge la balonete, ci va găsi mijloace mai practice și mai efective.

Țarul Rusiei va trece prin Ungaria.

Viena, 8 Octomvrie. Ziarul »Times« din Londra află că țarul Rusiei, pentru a vi-

zita pe regele Italiei, va trece prin Ungaria, atingând orașele Budapesta, Fiume și Veneția. In cercurile diplomatice din Viena nu se știe nimic despre o călătorie a țarului prin Ungaria.

Știri telegrafice.

Demisia baronului Rauch.

Viena, 8 Octomvre.

Dupăcum află dintr'o sursă foarte sigură, contele Aehrenthal a declarat ieri baronului Rauch, cu ocazia vizitei pe care i-a făcut-o acesta, că desaproabă cu desăvârșire politica acestuia și că nu va aproba niciodată persecuția sârbilor din Croația. In urma acestora, se pare că situația baronului Rauch este zdruncinată.

Dela români din Panciova.

— Dela corespondentul nostru. —

Panciova, 5 Oct. 1909 n.

Parochia ortodoxă românească din Panciova, în urma destituirii administratorului parochial — de tristă memorie — I. C., mai mult de un an de zile, nu a avut preot, care fapt, în mod foarte simțitor a servit în contra intereselor numitei parochii, căci credincioșii noștri, abia eliberați de lanțurile rușinoasei sclăvii ierarhice sârbești, rămânând fără păstor sufletesc — înțelegem *adevărat* păstor — au fost expuși celor mai revolțătoare ademeniri și vexațiuni din partea sârbilor, pentru cari existența parochiei noastre e ca o rană, care produce cele mai cumplite dureri.

Urmarea a fost, că credincioșii noștri, cari în anul 1899, cu ocazuluna înființării parochiei, au ieșit din parochia sârbească și s'au încorporat la parochia noastră, au continuat acuma, în număr mai mare, să treacă înapoi la sârbi. Și acești români, luați în 1899, dela marginea prăpastiei, acuma încă sunt pierduți — pentru totdeauna.

Starea nespus de deplorabilă a parochiei noastre, atât în cursul administrării sale de către mai susnumitul individ, cât și în cursul vremii cât a fost fără preot, a făcut să sângereze inima acelor credincioși, cari în anul 1899, expuși celor mai mari greutăți și amenințări, venite dela sârbi, au luptat pentru înființarea ei, — văzând cum acel modest, dar sublim fundament, ridicat cu o în-suflețire, a cărei măreție nu se poate scrie în adevăratele ei culori, încetul cu încetul a început să se clatine, iar apoi să se ruineze!...

Totala ruinare a acestui fundament, era chestie de vreme scurtă, căci sârbii în astfel de împrejurări, atât de favorabile scopului lor: desnaționalizarea românilor, au dat asalt asupra credincioșilor parochiei noastre, lăsăți cu totul pradă lor.

Acuma însă — mulțumită Atotputernicului! — s'a pus stavilă acestui proces de desnaționalizare, căci la cererea proprie, Ven. Consistor din Caransebeș, a încredințat cu administrarea parochiei noastre pe părintele Ioan Stroca — care a fost cel dintâiu preot român în Panciova, și care a avut partea leului la înființarea parochiei noastre.

Această încredințare a umplut de bucurie pe toți românii de aici, căci părintele Stroca e iubit cu adevărată dragoste, fiind d-sa adevărat păstor sufletesc.

Cu considerare la aceea, că în Panciova, numărul românilor — dintre cari majoritatea e deja sârbizată — încă e destul de mare, și tot cu astfel de considerare, că în urma multelor crize, de cari în ultimii ani parochia noastră a fost părtașă, simțul național al românilor de aici, încă nesârbizat, a început din nou a degenera, și că ani de zile, pe nici un teren nu s'a făcut nimic, nu s'a dat vre-un semn de viață, fie aceasta oricât de palidă, — *acuma a sosit momentul, ca să începă din nou cultivarea ogorului.*

Fiind însă acest ogor plin de buruiănă, se cere o muncă încordată, la care să participe cât mai multe brațe; de acela inteligența română de aici din Panciova are nediscutabilă datorie, ca potri-

vit puterilor și mijloacelor de cari dispune, atât din punct de vedere moral cât și material să sprijinească pe păr. Stroca.

In acest caz, durerile și pierderile trecutului, vor fi înlocuite cu bucuriile și câștigul prezentului, care va asigura viitor sigur parochiei noastre, și cu atât mai mult, căci protopresbiterul tractual, d. Trifon Miclea încă ne-a promis sprijinul său moral. *Alexandru din Bănat.*

Din Străinătate.

Aniversara anexiunii în Serbia. Din incidentul aniversării anexiunii studențimea universitară a pregătit o mare manifestație. Deja de săptămâni întregi agită în mijlocul poporului și aceasta a avut rezultat, că însuși orașul Belgrad a convocat un mare meeting. La intervenția guvernului însă — exclusiv la la adunare studenților — pretutindeni manifestațiile au fost încunjurate: Ministrul de interne a invitat la sine pe primarul orașului și i-a cerut ca orașul să abzică de ținearea meetingului. Se proiectase anume la această adunare, să se voteze o anumită sumă de bani pentru un monument, care să eternizeze tristul eveniment al anexiunii, primarul însă a adus la cunoștința senatului că adunarea nu se va ține. Cu toate acestea studențimea a ținut adunarea proiectată, dar n'au luat parte la ea decât tinerele și femeile, moderații au stat departe. Oratorii încă au fost recrutați dintre studențime, și deoarece mulți au vorbit contra anexiunii, s'a primit un proiect în sensul căruia aceasta e luată ca o hrăpie nedreaptă, iar Bosnia și Herțegovina sunt privite și de aci înainte ca proprietățile Sârbiei și declară că chestia Bosniei nu e deslegată și nici nu se va putea decât prin realizarea idealurilor tradiționale sârbești. După primirea acestui proiect participanții s'au împrăștiat strigând »Pereat Austria, jos cu mișei!». In decursul adunării prăvăliile au fost închise și pe edificii au fost arborate drapele negre, iar toate ziarele, afară de *Prada* au apărut încadrate în negru și cu comentariul anexiunii. Multe dintre ele sunt de părere că pentru starea de azi a Bosniei și Herțegovinei, numai vecinicele hărțuiri interne sârbești poartă vina și aceasta le poate servi ca un memento ca să se aștearnă la muncă serioasă. In teatrul național încă a avut loc o manifestație, se preda piesa cu tendinți *Hagi Loia*. In decursul reprezentației studențimea a început să huiduie Austria.

INFORMAȚIUNI.

ARAD, 7 Octomvre n 1909.

— »**Strada Șaguna**«. La cererea Conzistorului arhidiecezan din Sibiu magistratul orașenesc a botezat »**Strada Morii**«, unde se află școala română de fete și casele »**Asociațiunii etc.**« »**Strada Șaguna**« din incidentul centenariului, ce se va serba zilele proxime.

— **Un decret al ministrului de instrucție român.** D. Spiru Haret, ministrul de instrucție publică a dat următorul decis: Toate elevele cari urmează vre-o școală — afară de cele dela universitate — nu au voie să se mărite. Toate acelea cari vor comite contravenția acestei dispozițiuni vor fi excluse din școli.

— **Un nou muzeu român.** Aflăm că M. S. Regele României a semnat decretul referitor la regulamentul noului muzeu de pictură Aman, deschis la București.

— **Un nou album de lucru de mână românească.** Ministerul Instrucțiunii publice din România a lăsat să se tipărească un splendid album de țesături și cusături românești, împărțindu-l excurzioniștilor din Franța în 200 de exemplare. In curând din această colecție va apare o ediție populară, care se va vinde cu prețul de 50 de bani și deci va putea pătrunde până și în colibecele cele mai sărace din toate unghiurile țării.

— **Inmormântarea poetului »Gheorghe din Moldova«.** Miercuri dimineața la orele 8, cu trenul care sosește din Iași, a fost adus în București, cadavrul regretatului Gh. Kernbach, fost prefect al județului Iași și cunoscut în literatură sub numele »Gheorghe din Moldova«. Sicriul de bronz a fost transportat la biserica Sf. Gheorghe cel Nou.

La orele 4, a început oficierea slujbei religioase în fața familiei și a numeroase persoane. Erau de față la jalnicul ceremonial: d-nii I. I. Brătianu, prim-ministru, V. Morțun, ministru de lucrări publice, Stere, deputat, N. N. Săveanu, secretar general la interne, I. Ghica, inspector administrativ, Dr. N. Lupu, Teodoru secretar general la ministerul de culte, M. Sadoveanu, D. Anghel, St. O. Iosif, Gârleanu. Il. Chendi, I. Minulescu, maior Sadoveanu, M. Morțun, Isabela Sadoveanu etc.

La orele 4 și jum. serviciul divin s'a terminat; iar sicriul de bronz, a fost ridicat și depus pe carul mortuar, acoperit de numeroase coroane printre cari din partea revistei »Viața Românească«, din partea prefecturii de Iași, a ministrului de interne, a funcționarilor prefecturii și din partea rudelor.

Cortejul funebru, urmat de persoanele prezente a parcurs bulevardul Academiei, Calea Victoriei, Griviței, până la cimitirul Sf. Vineri, unde s'a făcut inmormântarea în cavoul familiei.

Conform dorinței defunctului nu s'a ținut nici o cuvântare.

— **Nouii »Comitete filiale«.** Din Cămpeni ni-se scrie: In săptămâna trecută d. *Aurel P. Bănuțiu*, zelosul director artistic, a fost în comuna Cămpeni, unde a convocat toată cărturăria la o adunare în care a constituit un comitet filial pentru promovarea societății fondului de teatru român, înscriind tot cu aceea ocaziune 10 membrii pe viață și 1 membru ordinar. Rezultatele obținute în comuna Cămpeni sunt mulțumitoare și dacă și în alte comune se va urma ca aici, în curând societatea și respective românii își vor vedea visul împlinit. Sperăm că noul comitet filial va lucra din răzputeri la împlinirea misiunii ce și-a luat-o.

Din Bistra ni-se scrie: In 28 Septemvrie a. c. prezentându-se în comuna noastră domnul Aurel P. Bănuțiu, trimisul societății pentru fondul de teatru român în legătură cu frunțașii comunei s'a înființat o filiață a societății, constituindu-se comitetul sub prezidenția dlui Romul Marcu, secretar Laurențiu Nicoară preoți gr. cat. iar casier Teodor Achim. Tot cu acela ocaziune s'au înscris ca membrii pe viață 6 inși cu suma de 100 cor. iar 11 inși ca membrii ajutători cu diferite sume. Exemplul bun să prindă rădăcini în toate locurile locuite de români. Cu stimă: *Laurențiu Nicoară*, preot gr. cat.

— **Explozia unui obuz în fortul dela Jorești.** La forturile grupului 12, lângă comuna Jorești, ale regimentului 1 cetate, s'a produs o groaznică explozie.

Iată cum s'au întâmplat faptele: Pe când mai mulți soldați voiau să introducă un sac cu praf în țeava tunului, aceasta fiind încălzită a aprins pulberea, care a făcut explozie.

Au fost omorâți: Frunțașii Zefiu Epaminonda și Curteza Gheorghe și soldatul Ariciu Dumitru. Sergentul Mardare Gh. a murit după 2 ore la spitalul militar.

Sunt răniți căprarii Ștefan St. și Bercea. Toți acești soldați se aflau în cupolă când s'a produs explozia.

— **Clubul arctic din New-York favorabil lui Peary.** Se comunică din New-York, că clubul arctic, după ce a examinat dovezile lui Peary a votat următoarea rezoluțiune: Peary ajungând polul Nord, i-se adresează felicitări din partea clubului, iar expediției, pentru sentimentele sale de datorie, i se transmite recunoștință și mulțumiri. Pela sfârșitul săptămânei clubul arctic va publica acuzațiunile lui Peary contra lui Cook.

— La »Societatea pentru fond de teatru român« s'au mai făcut dela ultima adunare generală încoace, membrii fondatori, respective pe viață plătiind deodată întreaga taxă de câte 200 resp. 100 coroane încă următorii: 1. D. Dr. Gheorghe Anca, avocat în Oravița. 2. Dna Ana Filip, văduvă de avocat, Abrud, membri fondatori iar 1. Dna Elvira Cr. L. Pop, soție de avocat, Abrud. 2. Dna Sofia Dr. Z. Chirtop, soție de avocat, Câmpeni. 3. D. Dr. Traian Morcan, avocat, Câmpeni. 4. Dna Elena Dr. T. Morcan soție de avocat, Câmpeni, membri pe viață.

— Societatea de lectură »Ioan Popasu« secțiunea pedagogică din Caransebeș s'a constituit în chipul următor: Președinte Dr. Nicolae Regman, vice-președinte Azarie Circo cl. IV, notar Aurel Farca cl. III, casier Gheorghe Cârdaș cl. IV, controlor Aurel Doboșan cl. III, bibliotecar Trandafir Lugoșanel cl. III, vice bibliotecar Toma Bărbosu cl. II. Membri în comitetul lit.: Gheorghe Cărbău cl. IV, Aurel Doboșan cl. III, Aurel Farca cl. III, Ioan Ursu cl. II, Ioan Nișu cl. I. Ioan Serengeu. Dirigent de cor: Gheorghe Cărbău cl. IV. *Prezidiul.*

— Logodnă. Ni-se anunță: D-soara Melania Pop, fiica părintelui Virgil Pop, din Cristian și d. Ionel G. Ludu ales capelan în Preșmer fidanțați.

— Seara de cunoștință a tinerimei din Cluj. Tinerimea universitară română din Cluj își va ține sara de cunoștință Joi, la 14 Oct. a c. orele 8, în hotelul »Biasini«. La această convenire este invitată cu toată onoarea inteligența română din loc și jur. Invitări speciale nu se fac. Cluj, 7 Oct. 1909. În numele tinerimei universitare românești: Octavian Costea, stud. univ.

— Un mare succes a lui W. Wright. Se anunță din New-York că Wilbur Wright a sburat astăzi deasupra golfului Hudson, parcurgând 35 chilometri și jumătate în 33 minute și jumătate. El a trecut deasupra crucișetoarelor germane ce treceau prin golf. Marinarilor i-au făcut ovațiuni. Sborul s'a făcut la o înălțime de 100 metri.

— O catastrofă de tren. Zilele trecute s'au ciocnit două trenuri în apropiere de Montreal (America). Trenurile cari alergau unul spre altul cu mare viteză s'au ciocnit așa de puternic încât vre-o 40 de pasageri au murit pe loc. Numărul răniților e așa de mare încât nici azi nu s'a putut definitiv constata.

— Sfințire de preot. P. S. Sa episcopul Aradului a sfințit pe d. Iosif Caragea ales preot în Mărcina (Bănat).

— Prăbușirea unei mine. Din New-York vine știrea că, în apropierea orașului Vancouver s'a întâmplat o mare catastrofă, în urma unei explozii dintr'o mină, în care se aflau 60 de muncitori. Dintr'e aceștia treizeci au murit îndată, restul a fost îngropat sub dărâmături și e puțină nădejde pentru scăparea lor. O mare parte a cnelor s'a prăbușit, în urma sguduiturii.

— Conan Doyle despre Congo. Am amintit în ziarul nostru despre abuzurile și tirania autorităților belgiene în statul Congo. Cu aceasta în legătură primim știrea din Londra că, scriitorul Conan Doyle a hotărât să scrie o carte despre situația și tratamentul belgian aplicat indigenilor din acest stat. Scriitorul în această carte, urgează intervenția Angliei căci starea disperată din Congo e periculoasă pentru englezii cari trăiesc în acel stat.

— O dramă în Montecarlo. Un conte rus, Paschieviș, inginer de profesie, s'a sinucis într'un hotel din Nizza. Nefaricitul om venise de curând la Montecarlo să și încerce puterea pe apele negre ale norocului. Și la masa verde și-a pierdut în jocul de cărți și averea și dorul de viață, ademenit de puterea nevăzută, care pe mulți îi duce la pierzare.

— În chestia cuceririi aerului. Din Graz vine știrea că balonul Renner s'a înălțat ieri după amiază la o suprafață de 50 m. și făcând câteva manevre s'a coborât după cinsprezece minute. Ascenziunea proiectată pentru 3 ore după amiază, a fost lăsată, căci hidrogenul ce era deja de două săptămâni în corpul balonului, nu mai avea puterea dela început și ascenziunea n'ar fi reușit.

— Friederichshafen, Balonul Zeppelin III a făcut o ascenziune ieri la 11½ și la 2 ore s'a coborât iarăși. În gondola balonului a fost marele duce

de Hessen și Enrik ducele prusian cu soțiile lor. Balonul a fost condus de contele Zeppelin, și inginerul Dürr.

Aeroclubul francez din Paris a primit o telegramă dela aviatorul Leblanc, în care le anunță că a debarcat cu balonul său aproape de Alsó-Kubin. Balonul s'a înălțat Duminică și mânat de un puternic vânt a ajuns în noaptea dinspre Luni în Ungaria, la o înălțime de 7000 m. Indată ce s'a revărsat de ziua s'au pregătit de debarcare, dar numai după trei încercări nereușite le-a succés să se coboare cu mare greu. Cu acest drum de 1015 km. Lebl. va câștiga la sigur premiul Gordon Benneț.

Wilbur Wright a declarat că după sborul de 20 miluri, ce va urma în curând, nici el nici fratele său nu vor mai face ascenziuni în publicitate, fiind ocupați de aci'nainte cu aplicarea dirigabilului său pentru scopuri comerciale și vânzarea lui. Numai în caz că ar vrea să facă vre-o experiență cu o nouă invenție aplicată la motor, vor face ascenziuni în fața publicului.

— O moarte groaznică. Proprietarul englez Griffith Hughes a fost găsit mort în pădurea din comuna Mold, aproape de Lancashire. Proprietarul s'a fost urcat pe un arbore scorburos, să caute cuiburi de bufnițe. Din nebagare de seamă a lunecat și a căzut în jos pe buturugă și strâns între pereții arborelui nu s'a mai putut mișca. Strigățile lui speriate n'au fost auzite de nimeni și bietul om a murit în trunchiul arborelui de foame. Cadavrul lui a fost găsit abea acum.

— La lista avocaților români mai adaugăm pe d. nii Dr. Andrei Ile (Tinca), Dr. Ioan Iacob (Ceica), Dr. Paul Gal (Salonta), Dr. Romulus Papp (Oradea-mare).

— Dramă amorosă. Dintr'un orașel al Bohemiei vine următoarea știre tristă: Locotenentul Povolny trăia în deplină mulțumire cu nevastă-sa. Pentru timpul manevrelor femeia a plecat să stea la tatăl său. Aci a făcut cunoștința ofițerului W. și fără să știe cum, cunoștinței i-a urmat dragoste și aceasta a cauzat moartea amândouora. Indrăgostiții s'au dus în marginea orașului la un lac și legându-se de olaltă s'au aruncat în apă. Asupra lor s'a găsit o mulțime de bani, și de aci se deduce că vor fi avut poate de gând să fugă în străinătate.

— Pungași pe tren. Un furt cu totul extraordinar a avut loc zilele trecute, în timpul parcursului trenului accelerat dintre München și Salzburg. Un individ, după cât se susține rus, a adormit cu niște băuturi pe un soț al său, student, și i-a furat toate lucrurile de valoare ce a avut asupra lui, până și pașaportul dispărând fără de urmă.

Tot astfel de știri vin și din Varșovia: Când trenul accelerat de Viena a sosit la Lublin, în gară au observat somnul adânc și suspect a două pasageri din cabina unui vagon de clasa I. Din mirosul puternic de cloroform au dedus că e o crimă la mijloc. Transportați la spital au fost readuși la cunoștință, și s'a constatat că un pungaș i-a jefuit după ce a adormit cu cloroform pe toți pasagerii.

x **ACHILLES.** Dacă vă asudă p'cioarele cumpărați o sticlă de »Achilles«, care oprește orice asudare și depărtează mirosul greu de picioare. Întrebuințarea este simplă, modul de întrebuințare se aclude la fiecare comandă. Se poate căpăta, dela preparatorul: Dobay Kálmán, droguist în Bichișciaba (Békéscsaba). Magazin principal în Arad: Drogueria lui Nestor Hanzu; în Budapesta: Farmacia lui Török József Király u. 12 și Andrassy-út 26. Prețul 1 cor.

— Cel mai bun loc de târguiești de parfumi, săpunuri, perii de dinți, prafuri de dinți ape de gură, prafuri pentru dame, Cremă de obraji, cosmeticiuri, sponghii și instrumente de gumă. Totfelul de instrumente medicale și pentru moașe, la farmacia lui Burger Frigyes cu firma: »la un corn« în Kolozsvár.

Mișcarea culturală.

Convocare. Se aduce la cunoștința publică, că adunarea »Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român« secția Becicherecul-

mare, se va ține în 11/24 Octomvrie a. c. la orele 2 p. m. în comuna Checia-română cu următoarea ordine de zi: 1. Cuvânt de deschidere al directorului despărțământului. 2. Raportul comitetului cercual. 3. Rațioînul casierului pe anul 1908. 4. Crearea bugetului pe anul 1909. 5. Disertații și eventuale prelegeri publice. 6. Propuneri conform statutului 42 al statutelor. 7. Încheierea adunării. Invităm deci pe toți membrii »Asociațiunii« și întreg poporul român la aceasta adunare. Pentru comitetul despărțământului: Toracul-mic la 5 Octomvrie st. n. 1909. V. Petrovici, director, Dr. P. Obădeanu, notar.

Economie.

Plata de bucate din Aradul-nou.

8 Octomvrie 1909.

Ne apropiem deja de mijlocul lunii Octomvrie și vremea stăruie tot frumoasă, ca'n mijlocul verii. Împrejurarea aceasta pentru agricultură e favorabilă întrucât lucrările de toamnă se pot îndeplini neîmpiedecate.

Cursul pieței e constant.

S'a vândut azi:

grâu 1000 mm.	14.10—14.80
orz 100 mm.	9.10—9.20
ovăș 100 mm.	6.90—7.—
secară 100 mm.	6.70—6.80
cusuruz 800 mm.	51.0—5.20

Prețurile sunt socotite în coroane și după 50 klg.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Budapesta, 7 Octomvrie 1909.

Prețul cerealelor după 100 klg. a fost următorul:

Grâu nou	
De Tisa — — — — —	28 K. 35—28 K. 70 fil.
Din comitatul Albei — — —	28 » 15—28 » 60 »
De Pesta — — — — —	28 » 45—28 » 80 »
Secară de calitate I. — — —	19 » 50—19 » 65 »
Secară de calitate mijlocie	19 » 30—19 » 50 »
Orzul de nutreț, calitate I.	15 » 20—15 » 60 »
Ovăș de calitate I. — — —	15 » 50—15 » 80 »
Ovăș de calitate a II. — — —	15 » —15 » 40 »
Cucuruz — — — — —	15 » 50—15 » 70 »
Bănățânesc — — — — —	28 » 55—28 » 95 »
De Bacia — — — — —	28 » 55—28 » 95 »

Poșta administrației.

Iullu Gubar, Radna-veche. Am primit 6 cor. abonament până la finea anului 1909.

Nicolae Mureșan, Radna-v. Mai datorati pe anul 1909 cu 24 de cor.

Redactor responsabil Iullu Giargiu.

»Tribuna« Institut tipografic, Nichin și conf.

Specialități de haine prețești și bărbătești.

IOSIF DRAGAN

atelier de croitorie engleză
.. pentru domni ..

Oradea-mare - Nagyvárad

Nagy Sándor - u. 1.
(Lângă prăvălia Cziller).

Cea mai ieftină sursă de cumpărat a on. inteligențe românești din Oradea-mare, com. Bihorului și din comitatele vecine. Executare elegantă, conform gustului și după modele. Specialități de material englez, scoțian, de Reichenberg și din țară. Condițiuni de plătire favorabile, după modul din străinătate. În provincie la dorință — — merg personal. — —

Mulțămită publică.

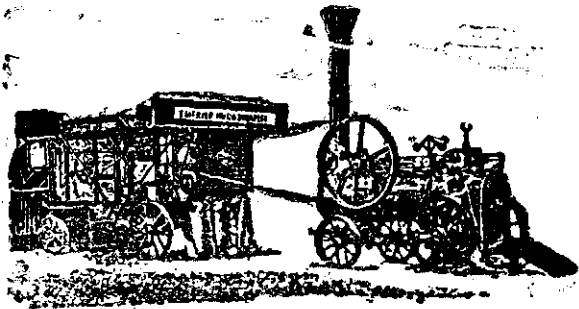
Soțul meu răposat, Nicolae Drăganca, preot în Gașa fiind asigurat la banca de asigurare »Transilvania« în Sibiu, am cerut dela direcțiunea institutului, ca să mi-se plătească capitalul asigurat înainte termenului regulamentar. Constat cu plăcere, că luând în considerare motivele cererii mele Direcțiunea acestui institut nu numai, că mi-a rezolvat imediat și favorabil cererea, dar suma asigurată am și obținut-o prin agentura principală din Arad. Pentru aceasta bunăvoință vin aici exprima pe calea aceasta profunda mea mulțămită.

Gașa, la 8 Octombrie 1909.

Văd. Iosefina Drăganca.

DEBRECZENI LAJOS

reparator de mașini
Oradea-mare — Nagyvárad
— Kolozsvári ut 29/43. —

Primește repararea tehnică a orice soi de mașini economice, motoare mănate cu aburi, gaz, petrolu, benzin oleiu brut, motoare absorbitoare de gaz, precum și aranjamentul de mori cu prețuri ieftine și pe lângă condițiuni de plătere favorabile.

Decorat cu medalie de Argint la Expoziția Română, București 1906.

Onorat Cler român!

Am onoare a aduce la cunoștința mult onoratului Cler Român că, la cererea mai multor domni preoți, cari din inimă curată doresc sprijinirea meseriașilor români, mi-am provăzut subscrisul, depozitul meu cu tot felul de

• Pălării Preoțești •

pe cari la comandă, le trimet ori și unde pe lângă prețurile cele mai convenabile. În deosebi recomand modelul nou de pălării de mătase (păroase) făcut de mine după gustul dlui Dr. Miron E. Cristea, care model prinde bine ori-ce față. Cu permisiunea Domniei Sale l-am și numit

„Model Dr. Cristea“.

Este frumos, elegant și de sigur va satisface gustului fiecărui Domn preot acest drăgălaș model.

Tot odată fac cunost Onor. Cler Român, că acest adevăratul „Model Dr. Cristea“ numai la mine se poate procura, căci nici nu le este permis la alte firme al face acest model ci numai mie singur, cumpărând dela alte firme străine aceste pălării va fi numai imitații atât în calitate cât și în format. **Prețul 9 cor. 40 fl.**

Pălării preoțești linse calitate fină 7 cor. Cutia și porto 1 cor. 20 fl., trimis ori și unde cu rambursă sau primind banii înainte, neconvenindu-i vreunui domn preot, pălăria primită se poate înapoia, și momentan restitui paralele.

Fesuri preoțești pentru iarnă, prețul 5 cor.

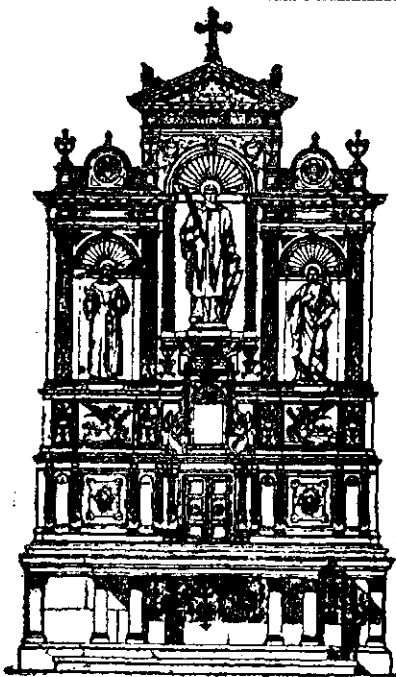
În speranță că onor. Cler Român va da sprijinul cuvenit unicului pălărier român, și va cumpăra mai bucuros dela firmă română ca dela firme străine, semnez

Cu deosebită stimă:

A. Meșotă,

pălărier român.

Brașov, str. Orfană 3.

Cel mai mare institut de industrie artistică din Ungaria.

Lewisch Robert

sculptor și arhitect de altare

— Szombathely —

Face tot felul de mobilier de biserică, așa ca:

Iconostase și altare — statui de piatră și lemn — amvoane și scaune de spovedanie — sicriul Domnului, grotă Mariei de Lourđ — cristelnițe, icoane de stațiune — sculptură în relief sau pictură — străni — pictură de biserică și altare.

Rezoază în stil altare vechi, amvoane și statui, aurăte și marmorează. Preț-curent, proiect de buget și planuri gratis. Dacă sunt chemat pentru examinarea lucrului, mă duc ori-unde pe cheltuiala mea proprie.

E o noutate
de senzație

pentru
menagere!

Măngăiaul meu patentat

care face revoluție în menagi și devine indispensabil în orice casă. Inmanuarea lui e simplă și ușoară, încât îl poate inmanua fără oboseală și o fetiță de 14 ani.

Măngăiaul meu nu rupe rufe, se — lucrează cu el curat și frumos. —

Il expedează inventatorul

KELEMEN MÁRTON

strungar artistic

— Győr, Andrásy-ut 24. —

☛ Catalog gratuit și porto-franco. ☛

Cel dintău atelier de pietri monumentale aranjat cu putere electrică.

GERSTENBREIN TAMÁS és TÁRSA măiestru de monumente și pietri de cimitir —

Fabricație proprie din marmoră, granit, labrador etc.

Din pietri de mormânt magazina se află în
Kolozsvár, Ferencz József-ut 25.

Cancelaria și magazinul central:

Kolozsvár, Dézsma-u. 21.

Telefon 662.

PMale: Nagyvárad, Nagyszoban, Déva și Bánpatak.

Fritsch & Connert

atelier de ghete.

Mediaș — Medgyes.

☛ Lucru de mână garantat. ☛

Ghete de șevro pentru domni . . .	K 11'—
„ „ box „ „ „ . . .	K 11'—
„ „ șevro pt dame cu bumbi . . .	K 10'50
„ „ „ „ „ cu șirete . . .	K 9'50
Jumătăți de șevro pentru dame . . .	K 8'—
Ghete tari de muncitori dela . . .	K 6'80
Ghete de copii dela	K 3'—

☛☛☛ Material de I-a clasă. ☛☛☛